

Piesă în trei acte de SERGIU FĂRCĂȘAN

STEAUA POLARĂ

(în ordinea intrării în scenă)

Aneta	58 de ani
Maria Proca	36 de ani
Pavel Proca	44 de ani
Brîndușa	25 de ani
Titi Dima	37 de ani
Liviu Nache	50 de ani
Didona Nache	40 de ani... și ceva
Virgil Rucăr	36 de ani
Gheorghe Mocanu	39 de ani
Priboi	39 de ani
Bogdan Athanasescu	48 de ani
Bălăceanu	73 de ani
Înlocuitoarea	doamnei Nache

Ilustrația de SERGIU SINGER

Fiecare act poate fi jucat de la început pînă la sfîrșit fără pauză. În interesul gradației însă, fiecare dintre cele trei acte e împărțit în trei „tablouri”, fără schimbare de decor și fără cădere de cortină. De aceea, ori de cîte ori se indică în text TREI LOVITURI DE GONG, regizorul va proceda astfel :

La sfîrșitul replicii sau momentului respectiv răsună tare prima bătaie de gong. După 2—3 secunde, se aude a doua lovitură, o dată cu care, brusc, s-au stins luminile 2—3 secunde, și apoi se reaprind subit luminile, tot atît de sincronizat cu izbucnirea celei de-a treia lovitură. Finalurile de act — normal, cortină fără gong. Începuturile — o variantă asemănătoare pauzelor de tablou.

A C T U L I

La Proca acasă. Hol mare, totodată odaie de lucru. Birou larg, fără sertare, mai tirziu acoperit cu o față de masă. Zidurile căptușite cu rafturi care par făcute la date diferite; eventual, o scărită de bibliotecă. Pe birou, o lampă excesiv de tehnică, din acelea folosite de obicei la planșetă. În stînga, o ușă (nu-i nevoie să se vadă) care dă spre antreu. Alte două uși, vizibile, în părțile biroului; cea din stînga, cu glasvand, spre dormitor, cea din dreapta, spre bucătărie. Locuința e lipsită de eleganță. Singură în scenă, Aneta mătură și mormăie. Lumină redusă. Intră Maria, care gospodărește și ea; aprinde lumina mare, se uită pe jos.

MARIA (*infrigurare plăcută înaintea unei vizite*): Și sub covor!

ANETA: Și sub covor... (*repetă întotdeauna cu o intonație diferită*) și sub covor... (*Dar mătură în altă parte.*)

MARIA: Aneto, dacă vii aici de două ori pe săptămînă ca să mă ajuți, atunci măcar ajută-mă. Auzi? și sub covor.

ANETA: Mda... așa, o zi-două... mătura s-a tocit...

MARIA (*rabdă încă*): Aneta, mă auzi?
ANETA (*pe neașteptate, tare*): Am auzit! (*Și slab*). Am auzit...

MARIA (*întinde degetul să spună, dar Aneta i-o ia înainte.*)

ANETA: Și sub covor... (*Mișcări demonstrative.*) Și sub covor...

MARIA: Și te rog, te-am rugat de o mie de ori: nu mai repeta mereu cuvintele... Înțelegi?

ANETA: Înțeleg. (*Altă intonație.*) Înțeleg. (*O liniștește.*) N-o să mai repet... (*Dar se înăbușă; în șoaptă.*) N-o să mai repet...

MARIA: Chiar acum te-am rugat să...

ANETA (*izbucnește majestuos*): Da' ce, credeți că-s surdă? Surdă? (*Repede.*) În casa asta, ori vorbesc toți în șoaptă, ori țipă! Sub covor trebuie să măturî din vreme, nu așa, toate deodată, Aneta încolo, Aneta încoace, pe birou să nu umbli, că-i răscolești hîrtille, ceară de parchet mai așteaptă, că tovarășu' a cumpărat niște cărți, și deodată musafiri, tichie de mîrgăritar, că dac-ar ști tovarășu' cîți vin...

MARIA: Da' nu mai bombăni atîta, nu te-am întrebat, vreau numai să fie curat, o casă curată, o casă normală, omenească.

PAVEL (*în ușă, cu o carte, fals afectuos*): Măriuco, m-ai mutat din birou, dar mi-ai spus că o să fie liniște...

MARIA: Nu te-ai schimbat încă? O să te găsească așa!

PAVEL: Mă schimb la vreme, dar acum lucrez — dacă-i liniște. (*Aneta, mimică de compătimire.*)

MARIA: „Lucrez, lucrez!” Astă seară aveai de gînd să mergi la consfătu-

rea aceea, n-aveai în program să lucrezi!

PAVEL: Da, mare poftă am avut de ucenicii ăia, am vrut să te iau și pe tine. (*Destins.*) Mai scoteam nițel capul din birlog, vezi o grămadă de chestii care-ți fac plăcere... Dar n-ai vrut consfătuire: acu', dacă-s acasă, aș mai lucra puțin — dacă-i liniște. (*Dă să se retragă.*)

MARIA (*straniu, în sus*): Psss! I-auzi! (*Aneta se uită mirată în tavan, Maria își cuprinde urechile.*) Ah, liniște! asta! Îmi vurește auzul! El să aibă liniște, și eu — cu Aneta...

PAVEL: Aneto, frate, ai vreo plîngere?

ANETA (*a schimbat tonul*): Lăsați, tovarășule, vorbeam și eu cu doamna... cu doamna, tovarășule. Biroul e gata, da' de-o să puteți lucra, nu știu (*complice*) nu știu... (*Exit.*)

MARIA: Extraordinar, pe mine mă bate mereu la cap și în fața ta nu suflă o vorbă.

PAVEL (*se și înfundase în lucru*): Ai spus ceva?

MARIA (*zîmbește*): E banal, mi-e rușine, nevasta e-un animal ciudat, care-și cicălește bărbatul. E banal, e urît (*calină*) dar nu mă pot împiedica să nu te cicălesc. (*Îl mîngie.*) Pe capul meu cad toate, nici să te schimbi nu vrei... Afară de Athanasescu, am mai invitat cîțiva oameni acolo — prima seară după doi ani de zile — și pur și simplu mi-e frică să-ți spun. Aneta iarăși... nu suflă o vorbă.

PAVEL: Sînt atît de fioros?

MARIA: Ești. Ai o nervozitate drăcească. Dacă vorbește cineva în a treia casă de aici, sari în sus; liniștea de mormînt, sacrificiile, tot ce e neomenesc ți se pare normal; și tot ce-i omenesc te scoate din răbdări, ca pe un diavol cu bici care a dat peste... peste...

PAVEL (*fără răutate*): Peste paradisul organizat de tine, draga mea. Pe cine-ai mai invitat?

MARIA: Poftim, paradisul! Ai ceva de diavol în tine, idealist, neomenesc, uite, de aceea n-am putut să

- fac mai nimic după buarea licenței, m-au doborât poverile : tu de nimic nu vrei să auzi, numai munca și munca. Mă mir că nu mi-ai spus până acum de câte minute te rețin din lucru.
- PAVEL (fără să privească ceasul) : Trei-sprezece...
- MARIA (făcea ordine, s-a întrerupt, amărăciune plus amuzament) : Lume, lume, ascultă un om diavolesc care-și cronometrează nevasta cu înfrigurarea unui antrenor sportiv, mă-nincă după ceas, doarme cu ceasul, toată viața lui, minut după minut, e dată pentru... pentru... (Se îndușă.)
- PAVEL (aruncând creionul, părăsește biroul, o apucă de umeri) : Hai, nu te mai necăji, o să-i primesc cum îți place ție : „Poftiți, poftiți...”
- MARIA (îmbunătățită, bănuitoare) : Pavele, tu ai în cap ceva... O să-i grăbești, să mai poți lucra după miezul nopții !
- PAVEL : Nu, zău... la tine mă gândesc, că n-o să mai ai timp să te îmbraci... (Cam fals.) Știi, cu rochia aceea mov.
- ANETA (capul pe ușă) : Să scot învelitoarea de pe fotoliu ? (Maria e surprinsă.)... De pe fotoliu ?
- MARIA : Vin imediat. Pavel, tu pregătești ceva...
- ANETA : Păi da, îi lipseau numai mușafirii... mușafirii...
- MARIA : Ți-am spus că vin ! (Aneta închide, Maria îi ia lui Pavel cartea, îi răvășește părul.) Hai, îmbracă-te... înțelege, dragule, că pentru tine am făcut-o. Muncă și iar muncă — altceva nu știi. Ai dreptate, însă (îi face un cîrlionț) Trebuie Măriuca ta să te-nvețe să-ți faci și unele legături simple, omenești, chiar în interesul ideilor pe care le aperi. Uite, anii trecuți, cum a luat Athanasescu premiul ? (Scenele de pînă aici au fost semi-zimbitoare, personajele simțindu-se deasupra unei banale discuții conjugale. De aci, înfruntare directă.)
- PAVEL (s-a ridicat) : Pînă-acum am glumit, dar dacă începi iar, nu știu, zău, ce fac ! Răstorn toată casa, pentru tine asta-i cea mai grozavă amenințare.
- MARIA (afectează veselie) : Poftim, vezi că ești nervos ? Athanasescu e un savant, o forță, cum îi spui tu, n-am zis nu, dar pe lângă asta contează și impresia pe care o face cineva.
- PAVEL (incordare) : Ce vrei să spui ? MARIA : Știi prea bine.
- PAVEL : Nu, dacă ai început, hai să lămurim totul pînă la capăt. Chiar acu, pînă vine. Mereu îmi faci aluzii.
- MARIA : Mă provocă ?
- PAVEL : Te somez.
- MARIA (rar) : Ei bine, lucrările lui Bogdan Athanasescu...
- ANETA (capul) : Doamnă, eu scot singură învelitoarea... înve...
- MARIA : Vin imediat, închide !... Ei bine, ajutorul pe care l-ai dat la lucrările directorului tău, apreciatul tău...
- PAVEL : Ți-am explicat că Bogdan stă în fruntea unui institut. Premiarea lucrării sale e o cinste făcută institutului...
- MARIA : Și idealistului, supraomeneșului, romanticului său adjunct (îl arată strigînd) Pavel Proca !
- PAVEL (cu spatele) : Nu e nici un secret în asta : figurează acolo, pe coperta interioară, și numele meu, primul pe lista colectivului care l-a ajutat în lucru.
- MARIA : Lista cuprinde oamenii care au colaborat la strîngerea materialului. Eu vorbesc de concepția lucrării.
- PAVEL : Dar concepția generală, drăguț, nu e proprietatea particulară a mea sau a lui Bogdan ? proprietarii ei, dacă te interesează, sînt milioane de oameni, cauza...
- MARIA : Gata, a început, cum e încurcat începe cu lozinci ! Să cred formulele lui și nu ceea ce văd cu ochii mei ! La acest birou (bate cu mîna) s-a lucrat, noapte de noapte, pînă la 3 și 4 dimineața, aici era să-mi pierd eu soțul, aici am cărat cafea după cafea, de parcă aș fi încărcat un cazan gata să explodeze ; în această casă, sub firma unei cauze, lucrează suflete omenești spre gloria pudratului...
- PAVEL : Sigur, asta e : că-și dă cu pudră de talc după ce se rade. obrazul. Ce e în capul lui nu contează. Și totuși, draga mea, de aceea ai cărat cafele : pentru că ce era în capul lui nu era atunci și în al meu. Și a trebuit să gonesc peste ani, ca să-l pot ajunge. Pentru că între el și mine erau anii cînd fusesem fugărit și cînd n-am putut să fac știință.
- MARIA : Da, tu erai fugărit și el se ocupa de știință !
- PAVEL : Și ce vină are el ? Nu el m-a fugărit. El, cînd m-a căutat Siguranța, mi-a dat adăpost în casa lui.

MARIA : Da, și a doua zi te-a invitat, prietenește, să pleci !

PAVEL : Ce voiai să faci ? Mi-a dat adăpost, dar nu era comunist, nu făcea politică, nu se pretindea erou, nu voia să fie pus la zid. Acum e un om de-al nostru, dar atunci judeca altfel. Știința, cică, trebuie să se țină de o parte : asta era concepția lui și în felul lui a fost corect.

MARIA : Lasă, crezi că am uitat cum mi l-ai pictat în '45 ?

PAVEL : În '45 alta era perspectiva, exageram...

MARIA : Eh, ia să-l critice într-o ședință nu știu unde, imediat i-ai da dreptate nevesti-ti !

PAVEL : Uiți, dragă, uiți... Când au tăbărit pe el cițiva și au vrut să-l scoată de peste tot, le-am dat eu dreptate ?

MARIA : Ai greșit atunci ! Dacă nu te duceai la partid să-l aperi...

PAVEL : Aș fi avut cale liberă, nu ? Ph ! Dacă ne-am fi luat după cițiva intriganti, azi am fi fost certați cu mulți cărturari, nu ne-ar fi mers ușor în știință. Și știi la cine m-am dus și cine mi-a dat dreptate și l-a apărut pe Bogdan.

MARIA : Ți-a dat dreptate pentru că ai fost tu, pentru tine ți-a dat dreptate, nu pentru el. El nu merita.

PAVEL : Dacă ar fi așa, de ce l-ai mai invitat acum ? *(Ea se smucește, pleacă, întorcînd comutatorul. Lumină de la lampa de birou și, secundar, de la dormitor. Ușa deschisă.)* Să-ți spun eu de ce. Pentru că îl admir. Birfeala e consolare. El reprezintă succesul în viață. Ce n-ai da să mă vezi în locul lui ! Mai puțin lucru în echipă, mai multă glorie personală !

MARIA *(în capot ; cu o liniște ciudată)* : Cît dispreț. Spui că lucrezi pentru oameni, și n-ai încredere în omul de lingă tine. *(De dincolo.)* Vreau să te mai scot din umbră, asta e tot. *(Datorită lămpii de birou, umbra lui Proca face efecte pe rafturi, pe perete...)* Fără umbra în care te ții, n-ar exista nici strălucire. *(Reintră.)* Ești ca întunericul unei săli de cinema : fără întuneric nu se vede filmul. Acum de ce ai rămas așa ?

PAVEL : Am obosit. Îi explici unui om ceva, mereu și mereu, te înțelege, dar cînd ajungi la un lucru adînc, care mișcă sufletul, el rămîne undeva pe la ghișeu de intrare...

MARIA : Sint proastă...(?)

PAVEL : Nu, nu-i asta... Închipuiește-ți doi îndrăgostiți : pentru ei, cele mai banale cuvinte sînt pline de înțeles și poezie, mișcă inima. Apucă-te însă și ascultă-i : „Porumbița mea albă, ursulețul meu de catifea...” — sună dulceag de îndată ce-i ascultă altcineva — „iepurașule, cireșică mică...”

ANETA : Mă scuzați, nu știam că... *(Exit.)*

MARIA : Vă plîngeți că nevestele nu vă înțeleg, ca să ocoliți discuția. La institut, dacă te-ar întreba cineva, le-ai vorbi o oră și două, dar aici... Ce poate să înțeleagă o nevestă ?

PAVEL *(cu fața la rampă ; pauză ; începe încet, apoi mai tare)* : Dacă mi-ar cere socoteală la institut, le-aș spune că nu sînt singur *(exit Maria)*, că sînt o parte dintr-un întreg. Le-aș aminti cîte am dobîndit lucrînd cot la cot cu Bogdan și le-aș spune că, la rîndul meu, toate ideile vechi pe care le-am văzut la el, toate barierele, am căutat să le sfarm cu mîna mea. Le-aș spune că sînt mîndru de succesul lucrării lui, pe care l-a meritat. Le-aș spune că nu există numai celebrități, că există lucru în echipă, le-aș spune că în spatele eroului muncii socialiste stă poate mama anonimă care l-a hrănit și l-a învățat să fie om, stă echipa lui, inginerul cu care s-a sfătuit, că în recordul lui bate și inima unui secretar de organizație poate criticat de trei ori pe an pentru că n-a îndrumat bine agitația. *(Reintră Maria.)* Le-aș spune...

MARIA : Cum îmi vine cu mărgelile albe peste movul ăsta ? Ți-am dat satisfacție : vezi ce superficială sînt ? Vorbești de eroism, iar eu — cu toaleta. Așa „ieste” femeile.

PAVEL : Îți faci caricatura ?

MARIA : Dacă nu pot ține discursuri ca tine. Aș striga și eu... uite... *(Gesticulează și, ținînd poala rochiei elegante, suie scărița.)* Femei, fete, tovarășe ! Să nu vă căsătoriți niciodată cu oameni prea romantici ! Feriți-vă, mai ales, de revoluționarii îndărătnici. Sărutați-vă cu ei, e bine : sărutul lor are ceva aprig, neîmblînzit, și asta e bine. Dar nu-i luați de bărbați, pentru că ei, în sufletul lor, visează luptă și nu căsnicie. Visează ciocniri și scînteii, războaie cu dușmanul, cu somnul, cu nevasta, cu ei înșiși...

PAVEL *(de la birou, stînd)* : Cu egoismul, draga mea...

MARIA : Sint aprigi, sublimi, dar nu-s buni de căsnicie.

PAVEL : Ochiți oamenii de succes : garantat ceară de parchet de două ori pe lună...

MARIA : Plimbați-vă cu romanticii, înălțați-vă gândirea, învățați alături de ei să cugetați la lucruri nobile, la galaxii și poezii, la soarta omului în univers și la spiritul de echipă, iar apoi, dragele mele, dacă vreți să aveți o amintire plăcută toată viața, lăsați-i așa, cu iubita lor cea mare, cu steaua care le conduce pașii, iar voi luați-vă un om normal : nu diavol, nu bucătică dintr-un întreg falnic, ci un om mărunț poate, dar cu propriile lui năzuințe, un om care... (Soneria.) Au venit ! (Se dă jos, speriată.)

TREI LOVITURI DE GONG

PAVEL (ceasul) : Nu se poate. Mai e aproape un sfert de oră.

MARIA : Și tot nu te-ai schimbat ! Aneto, deschide !

ANETA : Schimbați-vă, tovarășule, schimbați-vă, că doamna e gata aproape... (Privește decolteul.) Aproape !

MARIA : Primește tu, că nu m-am pieptănat încă. (Exit. În urma Anetei, plimbându-și ochii prin odaie, Brîndușa. Pavel, cam fisticit, mîna prin păr.)

BRÎNDUȘA (cătref glasvand) : Mă tem c-am venit prea devreme.

MARIA (intredeschide) : Brîndușo, iartă-mă, drăguțo, vin într-o clipă. Pa-vele, ce faci ?

BRÎNDUȘA (fără să dea atenție mîinii lui) : Iertați-mă pe mine, mi se pare că am venit prea devreme. (Dar Maria închisese.)

PAVEL : Dumneata nu vii niciodată prea devreme.

BRÎNDUȘA : E o ironie pe care n-o înțeleg.

PAVEL : Și de ce ar fi o ironie ? Ești tînără, tinerii adevărați merg totdeauna înainte.

BRÎNDUȘA (întoarcere bruscă spre el) : Am înțeles : vă referiți la lucrarea pe care am întîrziat-o, făcînd institutul să piardă 430 de minute și 15 secunde. Dacă fiecare ar întîrzia zilnic numai 10 minute, într-un an s-ar pierde o sumă din care s-ar fi putut construi 28 de apartamente. Nu-i așa ?

PAVEL (necăjit) : Nu de asta vorbeam, dar, în sfîrșit, n-am de ce să mă

dezvinovățesc. (Sever.) Și dac-ai întîrziat lucrarea, cu atît mai rău. Zeflemeaua asta cu apartamentele o să ți-o amintesc cînd o să te măriți și o să vii să ceri locuință ! O să vezi atunci ce înseamnă casă, o să ai patru copii și o să... (Stingaci.)... Dar ia loc, te rog, ia loc.

BRÎNDUȘA : Vă mulțumesc, sînteți plin de grijă față de om. În prezența dumneavoastră, mă simt cel mai prețios capital. Dar cum de ați invitat o colaboratoare oarecare ? Sau poate soției îi datorez onoarea ?

PAVEL (se gîndește) : Dumneata porți un război surd, care nu-mi place. Ai ceva să-mi reproșezi ? spune de-a dreptul !

BRÎNDUȘA : N-aș vrea să fiu obraznică.

PAVEL : Obraznică ești, dar nu te cre-deam și fricoasă. O să te retrogradez poate ?

BRÎNDUȘA : O, nu, dumneata... dum-neavoastră (va schimba mereu singularul cu pluralul) nu faceți decît ce e just. Iar eu sînt un cadru tînăr, adică nu cunosc frica. Dar mi-e greu să vă spun — dar o să spun, ca să nu crezi că mi-e frică. Ce vă reproșez ? Tocmai asta : că sînteți ire-proșabil. Sînteți perfect. Per-fect !

PAVEL : Vrei să spui plic-ti-cos ?

BRÎNDUȘA (însuflețindu-se) : O, plic-ticos e puțin spus ! (Ride.) Vedeți, m-ai făcut să devin obraznică. Sînteți (caută cu mîna în aer)... planifi-cat, din cap pînă în picioare... (Se uită la el.) Totul e organizat, echilibrat, înșurubat, raționalizat, stăpî-nit, nici o deraiere, nici la dreapta, nici la stînga, o mașină care proce-dează mereu just, nici necazuri, nici bucurii excesive, muncă... totul e per-fect... Zău, cuvînt mai rău nu găsesc.

PAVEL (zîmbind) : Și care e idealul du-mitale de om ?

BRÎNDUȘA : Să ți-l spun dumitale ?

PAVEL : Păi... tot ai de-a face cu o mașină. (Brațele înainte, face ca ro-botul.) De ce să te jenezi ? Sau poate e vreun ideal greu de mărturisit ? neconform cu statutul U.T.M. ?

BRÎNDUȘA : Cît de puțin cunoașteți oamenii ! M-ați ațîțat, altfel n-aș fi vorbit. Ei bine, idealul meu e știința. E omul de știință. Dar mi-e silă de... categoriile tarifare, de referate, de planurile mici, cu lingurița. Știința cu inițială majusculă... fantezia, în-drăzneala, cum să spun ? abnegația, romantismul ! (Pavel tresare.) Da, da,

romantismul științei, nu-i nevoie să tresăriți ca de un pericol.

PAVEL (*tulburat*): Sint cam surprins... Ca să fiu la fel de sincer — l-am văzut cam des pe Titi Dima în jurul dumitale.

BRÎNDUȘA: Mă plictisește, iar dumneavoastră nu înțelegeți oamenii.

PAVEL: Dar idealul, omul acela ideal, l-ai întâlnit?

BRÎNDUȘA: Nu știu de ce mă tot întreb...

PAVEL: Din curiozitate.

BRÎNDUȘA: Nu vă cred capabil de curiozitate. Trebuie să fie un scop util aici, ceva pentru semestrul viitor...

MARIA (*altă rochie*): Bine ai venit, draga mea. Vai, dragă Pavel, iartă-mă, trebuie să văd cum stă cu pateurile alea. Athanasescu se dă în vînt după pateuri...

BRÎNDUȘA (*aprin*): Da! (*Jenată.*) Îi plac mult, mereu trimite să-i cumpere. (*Cam visătoare.*) Cu carne... (*Exit Maria.*)

PAVEL: Crezi că romantismul acela poate încăpea într-un om?

BRÎNDUȘA: Dar el? (*Ar fi vrut să retragă.*)

PAVEL: El...?

BRÎNDUȘA (*după confuzie, sfidătoare*): Mă gîndesc, desigur, doar din punct de vedere științific... Vorbesc de magisterul nostru, Bogdan Athanasescu. Gîndire scilpitoare, îndrăzneată: amintiți-vă cum a aplicat concepțiile moderne la domeniul nostru. O lovitură gigantică de vislă — lucrarea lui — și toată luntrea noastră științifică, totul a luat-o pe alt drum. Alții sînt oameni mici, liniștiți, se înglobează în lucruri mărunte — or fi și ele necesare, nu zic nu — dar el, el e talentul demonic, cremene îndărătnică, adevăratul revoluționar în știință, o forță de muncă inumană. Cum a putut în trei ani să conceapă, să strîngă asemenea material? (*Mina alunecă, inconștient, peste birou.*) Alții robotesc zi și noapte, dar ce folos? El însă, el...!

PAVEL (*alternanțe cald-rece*): Dacă un om n-ar urmări o țintă mai înaltă, mai... generală — atunci o asemenea prețuire ca a ta, ca a dumitale, i-ar ajunge pe viață...

BRÎNDUȘA: E din nou o ironie. Dumneavoastră sinteți un tovarăș just, harnic, principal, dar nu puteți nici măcar să înțelegeți tipul de om care... în sfîrșit, e groaznic să spui unui om ceva adînc, și el să nu sesizeze to-

tuși căldura ideii, a sentimentului, să rămînă undeva pe la poartă. (*Pavel tresare.*)... Nu știu cum de v-am spus toate astea tocmai dumneavoastră...

PAVEL: Adică perfectului plicticos.

BRÎNDUȘA: Vreau doar să spun că el e mare, iar noi, noi...

PAVEL: Noi sîntem umbra care îi reliefează strălucirea...

BRÎNDUȘA: Probabil că o spuneți în ironie. Eu însă o simt.

PAVEL: Nu există, fetițo, asemenea umbre. Trecerea omului pe pămînt lasă o diră, bună sau rea.

MARIA: Dragă Pavel, poți să te duci. (*Semn să se schimbe.*) Pari cam... Te-a scîrmănat cumva Pavel al meu?

BRÎNDUȘA: O, nimic... are întotdeauna ceva de criticat.

MARIA: Iartă-l, dragă, nu vrea să știe cum sînt oamenii. Ar vrea să fie toți un fel de fachiri pe cuie, e un drac romantic.

BRÎNDUȘA: A, nu, tocmai că mi se părea, cum să vă spun? foarte organizat, sever (*școlăriță intimidată*)... critică mereu... (*strepezit*) în formule...

MARIA (*intuiție feminină*): În formule? Vorbește așa doar cînd e încurcat... Te pomenesti că îl intimidezi...

BRÎNDUȘA (*ride*): Soțul dumneavoastră nu poate fi intimidat. Mai ales eu...

MARIA: Te prețuiește foarte mult. Știi cum vorbește de dumneata? „Ființa curată care vrea să-și ascundă entuziasmul sub glume plîpînde; ființa asta spune tot ce gîndește...”!

BRÎNDUȘA: Dacă aș spune tot ce gîndesc... (*Nu se poate stăpîni.*) Mi se pare că vreți să-l faceți ceva mai popular...

MARIA (*soneria. Ușurată că a scăpat de fata asta ciudată, se duce să deschidă*): A, Titi Dima! Intră, dragă, nu te mai șterge atît, intră... Lasă, nu vezi ce covoare avem?

DIMA (*sărutînd mina Brîndușei, mai sus de încheietură*): Am bănuț că te voi găsi ceva mai devreme.

BRÎNDUȘA: Știți, tovarăș Proca, cei mai periculoși oameni sînt cei care studiază slăbiciunile celorlalți...

DIMA: Ca să-mi reziste, caută să se convingă că-s om rău.

BRÎNDUȘA: Rău? Vai, dacă te-ar mușca un șarpe, ar muri otrăvit.

DIMA (*simpatic*): Poftim, vedeți? Mușcătură, moarte — numai imagini crude îi trec prin minte cînd mă vede, e tulburată.

MARIA (*complice*): Copii, îmi place cum vă tachinați, așezați-vă ca aca-

- să, acum o să vă chemăm mai des. Da' ce se îmbracă atîta Pavel al meu ? Parc-ar fi o cucoană.
- DIMA : Nici o grijă : nu se îmbracă, îl veți găsi cu o carte.
- MARIA (*în prag, stupefiată*) : Oh ! dar ești îngrozitor, dragul meu, ești bolnav, ești... (*A închis.*)
- DIMA (*rise*) ; *acum pasional*) : De ce n-ai venit ?
- BRÎNDUȘA : Presbiții nu văd bine decît de departe. Eu sînt presbită la ureche : dă-te mai încolo, că altfel nu te aud.
- DIMA (*se examinează*) : Ciumă ? Lepră ? Mă respingi pentru că sînt corect, în orișice caz nu ca... las' că știu eu.
- BRÎNDUȘA : Cu un om ca Titi Dima, e periculos să mergi măcar la cinema. E ca și cînd aș merge cu buletinul oficial. Pe urmă să-mi zic : „E, dacă tot crede lumea așa, hai măcar să-i cedez“.
- DIMA : Te crezi modernă și te iei după gura lumii.
- BRÎNDUȘA : Puțin îmi pasă de asta. Brutală ca întotdeauna, îți dau și declarație în scris dacă vrei : n-am poftă de tine, n-am poftă de bărbați. (*Cu spatele la el, spre rampă.*) Cînd va veni iubirea, mă va răpi pe sus ca o pasăre uriașă de flacări ; nu voi cunoaște atunci nici prejudecăți, nici rușine, nici altă dragoste ; voi striga în gura mare, pe acoperișuri, că iubesc și sînt iubită și voi tremura ca frunza. Nu vreau legături fugare, înfilniri grăbite, despărțiri, logodne și divorțuri : în mine nu încap mai multe sentimente — dragostea, știința, frumosul, toate merg la un loc. Leoaica face un singur pui, dar bun — în iubire voi fi leoaică ; o singură iubire îmi va umple viața, mă va răpi pe sus și voi arde pînă în ceruri, fără rușine, să se uite acolo oricine pofteste și să mă vadă, sus, cum ard de dragoste. De flirtul tău n-am nevoie, nu-mi arde acum de bărbați.
- DIMA (*necăjit*) : Ar fi bine. Aș putea spera. Mă tem însă că pasărea de foc de care vorbeai a și aterizat în inima ta, e în pragul a 50 de ani, are cițiva dinți falși și o celebritate cam cariată. E seniorul nostru Athanasescu. De ce nu recunoști c-ai venit prima ca să nu scapi o clipă de cînd intră pe ușă ?
- BRÎNDUȘA (*se uită prin bibliotecă, ton indiferent*) : E curios, cînd un om te lovește, legea îl poate condamna, chiar dacă nu ți-a provocat decît o
- simplă vinătaie la picior. Există însă (*subliniat*) *pisălogi* care atacă cea mai delicată substanță a omului — nervii, creierul — și totuși încă nu s-a găsit în nici o țară vreo lege contra lor. Aș înscrie asta ca un punct în întrecerea dintre cele două lagăre.
- DIMA (*o apucă de umeri*) : Dar e anormal... (*îi șoptește la ureche*) te cunosc, ești numai flacăra, te văd, te simt, poți să palpiți și tu ca orice femeie...
- BRÎNDUȘA : N-aud nici un cuvînt, vorbești prea de aproape.
- DIMA : Nu-mi pasă de nimic... (*Luptă s-o sărute.*)
- BRÎNDUȘA (*se smucește metodic ; calmă*) : Tovarășa Maria !
- MARIA (*în ușă*) : Iartă-mă, bărbatu-meu asta...
- BRÎNDUȘA : Nu știu cine dracu' mi-a deranjat coafura — se vede că în tramvai — aș trece o clipă în dormitor, că n-am oglinda la mine.
- (*Intră Pavel, schimbat, dînd mina cu Dima.*)
- MARIA : În sfîrșit, s-a urnit și el !... Hai, draguțo ; știi, de mult voiam să te sfătuesc să-ți schimbi coafura...
- DIMA (*arătînd ușa pe care au dispărut*) : Drăguța puștoaica, dar cam infectată de așa-zisele „noutăți“. Cam cască gura în fața lui Athanasescu... (*A adus o servietă.*) Știi, cei de la redacția de popularizare ne-au făcut noi observații. Dar... mai bine vi le spun miine... să nu vă enervez.
- PAVEL : Ce să mă mai enervez ? Ei au cerut institutului lucrarea asta, și acum tot ei inventează mereu observații.
- DIMA (*rezonabil*) : În orișice caz, au și ei o răspundere.
- PAVEL : Dac-ar fi așa, s-ar bate pentru ea. Dar sînt lași : le e frică s-o aprobe, le e frică s-o respingă. Ce vor ?
- DIMA : Vedeți, e aici fraza asta...
- PAVEL (*iute*) : Și care e obiecția ?
- DIMA : Păi... în orișice caz... nu se înțelege clar...
- PAVEL : Cum adică ? E vorba de o glumă... Dumeata n-o înțelegi ?
- DIMA : Eu o înțeleg, în orișice caz...
- PAVEL : Ei n-au înțeles-o ?
- DIMA : Ei, personal, au înțeles-o, au și ris, dar spun că cititorul din masă n-o să înțeleagă. Vor mai accesibil.
- PAVEL (*se plimbă*) : Da ! Accesibil, adică viu, clar, popular ! Aștia însă

prin accesibil înțeleg mormane de explicații atât de plicticoase, că până la urmă totul devine de nestrăbătut, inaccesibil.

DIMA : Ce înțelegeți prin „ăștia“ ?

PAVEL : Imbecilii. Dobitocii. Tîmpiții. Birocrații. Fătarnicii.

DIMA : Mă refer la funcție. Pe cine înțelegeți prin imbecili ?

PAVEL : Pe imbecili. Eu vorbesc de cei care fac pe proștii și dumneata mă întrebi de funcție. De ce să amestecăm aici funcțiile ?

DIMA : În orice caz... mai bine de nouă ori observații inutile, decît ca în institutul nostru... dar vi le arăt mine... Eu voiam să vă fac o critică, dar v-am enervat cu astea. (Aș-teaptă.)

PAVEL (*calm*) : Nu, nu, spune !

DIMA (*patetic*) : Nu se mai poate trăi așa ! Azi Athanasescu a strigat, de față cu mine și cu Rucăr, că a primit premiu pe degeaba. Că lucrarea lui mutilează știința, că la prima sesiune o dă peste cap. (*Imită.*) „E o colecție de dogme !“ — a strigat. „Imi pare rău că este a mea, dar adevăratul om de știință trebuie să fie deasupra operei sale. Trebuie să reexaminez totul, să mă întorc la adevărurile eterne ale științei noastre“. A turbat, o să-l vedeți astă-seară...

PAVEL : Măsoară-ți cuvintele !

DIMA : A turbat, mi le măsor. A zis chiar el că și-a pierdut mințile. Chiar așa a zis : „Datele ca datele — a zis — dar generalizarea, interpretarea am făcut-o chiar eu, cu capul — și s-a lovit peste frunte — așa al meu ; e de neînțeles, parcă mi-a luat cineva mințile !“ (*Privindu-l*). Cred că bănuieți la cine face aluzie, tovarășe Proca.

PAVEL (*revenindu-și cu greu*) : Stai, măi, stai, să nu ne pripim... Nu-i chiar așa, am mai discutat eu cu el... e drept, nu mă așteptam să se dezlănțuie înainte de termină discuțiile cu mine. Va să zică despre ce e vorba ? La materialul faptic, unde a muncit întreg colectivul, n-are nici o pretenție. Ca șef științific, partea de generalizare i-a revenit în cea mai mare parte lui. Va să zică omul are pretenții la propria lui muncă.

DIMA (*neiortător*) : La unele laturi, unde el era mai slab și unde, din întreg colectivul, l-a ajutat mai ales o anumită persoană, un om de știință de mare talent și capaci...

PAVEL (*sare în picioare*) : Cu mine, dragă Dima, să nu încerci figuri de

astea ! (*Se stăpînește.*) Ce ? Omul n-are voie să reexamineze unele teze ? Ce ? Tot ce am făcut noi e perfect ?

DIMA (*se scoală la rîndul lui, înfruntîndu-l*) : Pe mine n-o să mă intimidezi, tovarășe Proca ; eu văd lucrurile cum sînt. Una e să îmbunătățești lucrarea de pe aceleași poziții, materialiste, alta e s-o arunci la coș și să te întorci pe brînci la principii de mult abandonate ! Un...

PAVEL : Nici un cuvînt mai mult ! O să ne lămurim la institut...

DIMA : Să vedem dacă o să ne lase să răsufilăm pînă atunci... cred că astă seară o să declanșeze lupta. (*Soneria.*)

PAVEL (*merge spre ușă*) : Te rog doar atît : astă seară să nu ațîți lucrurile... Lămurim totul la institut. Să nu ațîți.

DIMA : O să vezi : astă-seară, aici, Athanasescu pornește lupta !

TREI LOVITURI DE GONG

LIVIU NACHE (*intră continuînd o discuție*) : ...nu se poate, nu pot să cred. Imposibil ! Sindicatul ce face ? (*Aneta pune masa.*)

MARIA (*lui Dima*) : Îl cunoști pe soțul doamnei Nache ?...

NACHE : Ne cunoaștem... (*În timp ce ceilalți își dau mina, declamă.*) Dar nu se poate : unde-i sindicatul ? Ce face ?

RUCĂR : Nu înțeleg ce vreți de la mine. Vorbeam cu doamna Nache și deodată ați început să mă întrebați de sindicat...

DIDONA NACHE (*în cascadă*) : Toată ziua numai rolul asigurărilor sociale, prea le pune la inimă, Liviu dragă, da' mai termină, peste tot sînt mîncătorii, tu nu vezi ?

NACHE : Da' nu se poate : unde-i organul sindical ?

DIMA (*perfid*) : Tovarășul Nache e activist sindical ?

PAVEL : Tovarășul Nache e la O.C.L. „Textila“, iar dumneata, tovarășe Dima, știi asta prea bine.

DIMA (*insinuant*) : V-a povestit Rucăr ceva de la institut ?

DIDONA (*vorbește fără punctuație*) : Nu, nimic, dar sînt oameni care se leagă de Liviu al meu c-a avut și el odată prăvălie, nici nu era magazin, doar prăvălie, dar acum e simplu vinzător, activează pe linie de asigurări sociale și e atît de naiv : peste tot mîncătorii, dar el nu poate să

creadă, atît pune omul ăsta la inimă
că...

NACHE: Ce naiv, Didona dragă?! Sîntem doar la ațiia ani de la eliberare: lucruri din astea nu se pot întîmpla, imposibil, mai ales cînd aveți o secție aparte... dar de ce n-aveți? (*Întinzînd mîna.*) Trebuie să ne fie în clar următorul lucru: secția aparte... (*Apare Brîndușa, coafură nouă.*)

DIDONA (*trăgîndu-l de mîna rămasă întinsă*): Liviu dragă, spuneai ceva despre secția aparte!

NACHE: ...este școala cea mai... (*încîntat*) ...animatorului... (*dulceag*) ...mobilizatorului... Cu cine am onoarea?

MARIA: Vă prezint tinerețea institutului; ați mai văzut-o!

DIMA: Coafura face pe om, n-ați mai recunoscut-o.

BRÎNDUȘA (*dulce*): Dar vă cunosc, dumneavoastră sînteți tovarășul Nache; aș vrea să-mi cumpăr un jersey și am auzit că dumneavoastră ați fost pe vremuri un mare specialist și vă pricepeți.

NACHE (*derutat*): Eu... să vedeți... ca vinzător... datorită giganticelor transformări de după cel de-al doilea război mondial... nu m-am mai ocupat chiar cu... (*gest*) așa că... (*alt gest*)... (*Pauză jenantă.*)

DIMA (*diplomatic*): Bine c-ați venit, mi-era o foame...

MARIA: Să-l așteptăm totuși pe Athanasescu.

DIMA: Aoleu, am uitat că vine și magisterul...

RUCĂR (*ceas*): Mda, ar fi păcat să-i dea tocmai dumnealui pateurii reîncălzite... Chiar ieri Brîndușa îmi povestea că pateurile preferate de Athanasescu au o...

BRÎNDUȘA: Mîncarea preferată a lui Rucăr sînt oamenii de știință fripți și piperati cu un pic de exagerări stîngiste.

RUCĂR (*tot glumeț*): Nu, îmi plac bobocii de rățușcă, mici, mici, cu pliscul căscat în fața marilor personalități...

PAVEL (*îi ia de umeri; jumătate serios*): Dacă nu terminați nici aici, vă dau afară! (*Încordare, soneria; Maria.*)

BRÎNDUȘA (*tresărînd ca și ceilalți*): Trebuie să fie el.

DIMA: În sfîrșit! Ne înfometase! (*Apare Mocanu.*)

MARIA: Îl cunoașteți toți pe tovarășul Mocanu, nu?

MOCANU (*privit insistent, se trage mai de o parte*): Mă știu toți ca pe un

cal breaz. De cite ori e vorba de creșterea cadrelor noi, pe mine mă pune în rapoartele institutului... (*Văzînd că toți tac, adaugă.*) Scuzați întîrzierea, am fost în locul tovarășului Proca la consfătuirea cu ucenicii. Mi-au pus niște întrebări! Cu ei, uiti cum trece vremea...

DIDONA: Mai ales cînd și *provii* dintre ei! Liviu dragă, tovarășul Mocanu a fost muncitor, apoi activist, *sindical*!

MOCANU: ...înalțime unu optzeci, serviciu militar satisfăcut, barba rade — dar sînteți cam abătuti. Nu s-a destupat încă vinul? Călcați Codul Muncii! (*Aneta fuge după băutură.*)

DIDONA: Și cit de spiritual este! Observeți, Liviu dragă?

BRÎNDUȘA: Și să vedeți cum se infurie cînd i se fac complimente. Acum mai suportă, dar după două-trei complimente, sare la nas și mușcă. L-am văzut cu ochii mei!

MOCANU (*a făcut a mușcătură; amuzat*): Cînd eram tînăr ca dumneata, tovarăș Brîndușa, mi-era o frică grozavă de oamenii care fac complimente. Dar acu' mi-a trecut.

DIMA: Ai devenit infailibil?

MOCANU: No, dar au apărut lingăii mai periculoși. Lîngușitorul de azi și-a modernizat armamentul, știe că muncitorilor nu le place lingușeala. Uite, eram acu' vreo zece ani președinte de comitet sindical și lucram cam dur, secretarul comitetului de partid îmi atrăsese atenția. Într-o zi, se scoală un tînerel la o ședință și zice: „Tovarășul Mocanu — zice — să nu se supere, dar vreau să-i fac o critică. Tovarășul Mocanu nu e destul de sever, e uneori prea moale cu noi...” Ei, nu vă mai spun ce plăcere mi-a făcut critica asta. „Da, fraților — m-am sculat eu — recunosc, n-am fost destul de sever, n-am știut să dau destul cu capul de pereți pe cine merită...” Dom'le, și aproape la fiecare ședință șmecherul ăla știa să mă critice exact unde-mi făcea plăcere, și eu nu-mi dădeam seama!

PAVEL: Și cum l-ai dibuit?

MOCANU: Păi... tot secretarul, săracu'... Altul, invers: mă atîngea totdeauna la părțile dureroase...

DIMA: Alt subiect n-ați găsit? Mi-e o foame!...

RUCĂR: Dar ce folos avea celălalt, cu părțile dureroase?

MOCANU: Păi, azi, să zicem, era ședință, și el mă critica chiar oleacă nejust, de-mi ieșeau ochii din cap de

furie. A doua zi venea să-mi ceară ultimul bilet pentru la mare și eu, prostul, de teamă ca nu cumva să fiu nedrept pentru că m-a criticat, i-l dădeam! (*Risete.*)

PAVEL: Noroc că acolo exista un secretar!

MOCANU: Tovarășe Proca, să nu începem iar cu chestia asta! Nu-i așa locul!

RUCĂR: Apropo, ați văzut cartea aia poștală de la Șerban? Tocmai din Bombay! Cred că nu-i prește, să-racu', în diplomație, i s-a și făcut dor. Ce n-ar da să ne fie iar secretar!

MARIA: Liniște, mi se pare că a venit! (*Sonerie și bătăi.*)

ANETA: Deschideți dumneavoastră? Deschideți dumneavoastră?

MARIA: Deschide, deschide. (*Zgomot mare, stinghereală.*)

PRIBOI (*ciocnindu-se, fulgerător, ceilalți încremeniți*): Am alergat pe scări, maestrul sosește în câteva minute. Sint pregătite paturile? (*Nimerește bucătăria; s-a și întors.*) ...Da, sint pregătite. Cafelele le face doamna Nache? Da, e aici. Radioul e pus? Nu, nu e pus; (*la butoane*) în opt minute se transmite conferința lui, să nu-l punem prea tare, nu-i place muzica de dans... (*Sonerie. Aneta.*)

RUCĂR (*cu paharul în mână*): Țuică putem să bem?

PRIBOI (*nu „realizează”*): Ce-ați spus? Țuică? Da, da, se poate.

BOGDAN ATHANASESCU (*i se aude din hol vocea răsunătoare, dicția studiată*): Ce faci, Aneto? Tot frumoasă te ții?

ANETA (*chicotind*): Așa le înfloriți dumneavoastră... le înfloriți.

ATHANASESCU: Păcat că nu te angajezi decît două zile pe săptămînă... Te-aș fi luat eu... (*Se oprește lingă prag, privindu-i ca la o inspecție.*) A, Maria, ce magnifică ești astă seară... culoarea asta... (*Îi sărută mîna.*) În locul lui Pavel n-aș mai lucra atîta, să am o soție ca tine.

MARIA: N-aș avea puterea să te am de soț — cu atîtea rivale...

ATHANASESCU: Sint îndrăgostit numai de știință, iar tu vrei să mă scoți afemeiat; toată lumea vrea să mă compromită.

NACHE: Dacă-i vorba de calomnii, atunci trebuie luat poziție.

ATHANASESCU: A, vă salut, tovarășe Nache! Din păcate, nu pot să știu dacă-i vorba de calomnii sau nu:

ele nu fac parte din obiectul științei mele, deci nu le studiez — sărut mîinile, doamnă Nache —, omul de știință, zice-se, trebuie să aibă un dialog permanent numai cu principiile științei sale.

BRÎNDUȘA: Ar trebui să vă interesați și de altele.

ATHANASESCU (*îi sărută mîna*): Ar trebui, draga mea, dar și dumneata ești prea indiferentă față de cele pămîntești. Sint aici oameni gata să mă confirme. (*Dă mîna cu Dima.*)

DIMA: Eu vă confirm numai cînd aveți dreptate.

RUCĂR: Da, să confirmăm savanții doar cînd au dreptate.

ATHANASESCU (*amenințîndu-l cu degetul*): Cu dumneata o să am o discuție academică la primul prilej. Vreau patru oameni mi s-au plîns pînă acum de dumneata (*intinzîndu-i mîna*) dar eu le-am spus: „Lăsați-l, Rucăr e o valoare reală”.

RUCĂR: Admiteți o discuție în care să fiți contrazis?

BRÎNDUȘA: Chiar fi faptul că-ți permiți asemenea întrebări...

ATHANASESCU (*o oprește demn*): Lăsa-l, o să fie fricționat pentru ieșirile lui și tot eu o să trebuiască să-l acopăr...

RUCĂR: N-am nimic de acoperit. Și nu-i așa cadrul pentru...

PRIBOI (*agresiv, scurt*): Las' că știe maestrul mai bine!

ATHANASESCU: Priboiule, ți-am spus de o mie de ori să nu mă mai adulezi. Știința nu suportă adulare.

MOCANU: E, aici mi-ați plăcut! (*Destindere, se toastează.*)

ATHANASESCU (*bănuitor, privește de la Priboi la radio*): Nu cumva domnul acesta?... E un blestem, zău așa, nu pot să mai scap, oriunde mă duc, îl invită și pe el. Dacă te lași obsedat de mărunțișuri... (*Inchide radio-ul.*) Am venit pe jos, mi-am impus să nu mă gîndesc la nici un mărunțiș, orice aș vedea pe stradă; numai la noua mea lucrare. Și am fost răsplătit.

PRIBOI: Maestre, radioul... eu, zău... (*Ceilalți, semn să tacă.*)

ATHANASESCU: Mi-a venit încă o idee, complet nouă, care răstoarnă definitiv vechea mea lucrare. Dar unde e Pavel?

PAVEL (*brațele încrucișate*): M-am tras mai lingă ușă.

ATHANASESCU: Te ții prea în rezervă. Am dat mîna cu toată lumea

- și tocmai de tine am uitat. (*Îi stringe mîna.*)
- PAVEL (*zîmbește*): Oamenii de știință sînt distrați. (*Continuă destinderea, unii se așază la masă.*)
- RUCĂR: Da, foarte distrați; odată Newton, plecînd de acasă, a lăsat un bilet pe ușă: „Newton a plecat și se întoarce peste o oră”. Trece o oră, vine Newton, citește biletul de pe ușă și pleacă: de trei ori s-a întors și, citind că Newton nu-i acasă, a plecat iar. Uitate că el e Newton (*se face brusc liniște*), uitate că tocmai el e acela care a descoperit legea gravitației universale.
- ATHANASESCU: Tinere, dumneata vrei să-i răpești omului de știință cea mai mare îndrăzneală, aceea de a se contrazice. Va să zică, dacă ajung la concluzii care le răstoarnă pe cele din lucrarea mea de acum cîțiva ani, înseamnă c-am uitat că eu sînt Bogdan Athanasescu, nu? Eu, tinere, nu uit că sînt Athanasescu și o voi dovedi!
- PAVEL (*luîndu-l de braț*): Dovedește-o chiar acum și, dacă ești Athanasescu cu adevărat, gustă pateurile astea.
- ATHANASESCU: Nu, Pavele, există totuși în știință o demnitate. Sînt Athanasescu și o voi dovedi în noua mea lucrare!
- PAVEL (*calm neomenesc*): Rucăr, cere-ți scuze.
- RUCĂR: Pentru ce să-mi cer scuze? Am spus o anecdotă.
- PAVEL: Tovarășe Rucăr, dacă nu vrei să-ți pierzi stima mea, cere-ți imediat scuze pentru intenții jignitoare. (*Pauză.*)
- RUCĂR: Îmi cer scuze față de dumneata dacă am jignit pe vreunul dintre invitații duminicale. (*Pleacă.*)
- MARIA (*repezindu-se*): Dar, copii, n-o luați atît de tragic!
- BRÎNDUȘA: Lăsați-l! Să plece! (*Ușa. Maria se întoarce.*)
- DIMA: În orice caz, mi-e o foame grozavă.
- MOCANU (*îndreptîndu-se singur spre masă*): Da, zău, poate mai fac glume vreo doi și-i dați și pe ei afară. Dacă rămîn porții în plus, lăsați pe mine. E plăcut în colectivul nostru. (*Gustă ceva.*) Cînd lucram pe linie sindicală, mă oboseau atîtea discuții; muncitorii mereu, dă-i cu critica, dă-i cu autocritica... Însă aici (*gest împrejur*) e mult mai odihnitor: cum suflă unul un cuvînt, afară cu el. Zău, îți liniștește nervii.
- ATHANASESCU: Dumneata îmi placî, și n-o să te mustru ca pe Rucăr. Îndrăzneala prinde bine în știință. A lui e iritantă, el în toate vede numai politică; dumneata însă vrei să te ții numai de știință. (*S-au așezat.*)
- PAVEL: A, nu, aici ne despărțim. De cînd a plecat Șerban la Bombay, mai mulți vor ca la prima ședință să-l propună pentru o sarcină obștească, iar el, el are de gînd...
- MOCANU: ...să se scoale (*se scoală*) și să spună: „Tovarăși, am încă atîtea goluri de umplut, încît ar fi un asasinat să-mi dați asemenea muncă... Tovarăși, îmi urez o boală serioasă și lungă, ca să am timp să citesc și să-nvăț cite mai am de citit și de învățat!” (*Risete.*)
- BRÎNDUȘA: Tovarășul Mocanu și boală! Păi dumneata ești indecent de sănătos; pînă și critica îți priește...
- ATHANASESCU (*sculîndu-se*): Oricum, îmi place dirigenția cu care tovarășul Mocanu vrea să cucerească știința. Pentru știință!
- PAVEL: Așa, așa îl vrem pe Bogdan Athanasescu!
- PRIBOI: Și genile trebuie să se hrănească. (*Destindere.*)
- DIMA (*spre Pavel*): În orice caz, bine că l-ai pus la punct pe Rucăr. (*Brîndușa îi dă cu cotul.*) Depășise măsura.
- PAVEL: Să lăsăm asta. (*Semnă să tacă.*)
- DIMA: Nu mai îmi faceți semne, că magisterului i-a trecut.
- ATHANASESCU: A, nu mai mă preocupă. Creierul e pentru știință.
- DIMA: ...În orice caz, Rucăr ăsta, fără să vrea, ne-a deschis ochii să vedem către ce conflict ne îndreptăm.
- ATHANASESCU (*distrat*): Ce conflict?
- PAVEL: Nici un conflict. Dima mi-a zis de broșură că...
- ATHANASESCU: Nu schimba vorba, Pavele! Ce conflict? Cu lucrarea mea nouă? A, la asta nu renunț! Trebuie să revizuiesc tot! Porunca științei! Vreme de ani și ani, am orbăcit!
- MARIA: Eu poruncesc aici. Toată lumea să mînințe.
- PRIBOI (*cu gura plină*): Sînt disciplinat.
- ATHANASESCU (*sculîndu-se*): Spuneți-mi să nu vorbesc despre știință sau să nu respir — e același lucru!
- PAVEL: O să discutăm la institut...
- DIMA: Îmi pare rău c-am început. Vă credeam mai calm.

ATHANASESCU : Cum să-ți mai păstrezi calmul ? Aici nu e vorba de câteva cuvinte spuse de un cap înfierbîntat. Aici, dedesubt, e vorba de însuși tovarășul meu Pavel Proca. Aici dedesubt e vorba de concepții asupra științei.

PAVEL (*ii iese în cale*) : Concepțiile pot fi, oricînd vrei, confruntate.

ATHANASESCU : Mulțumesc, știu, dar am suportat destulă vreme farmece educației tale. Am crezut în ele, am crezut sincer în ele, și am greșit. Și acum, dacă vrei să repari ceva, trebuie să mergi după mine. Altfel, Pavele, conflictul dintre noi e inevitabil.

MARIA : Vai, Bogdan, mă sperii.

ATHANASESCU (*sărutîndu-i mina*) : Să n-ai nici o grijă. Vreau numai să-l ajut, să-l iau cu mine pe culmi unde e vorba de știință adevărată, nu de câteva sarcini de sezon.

PAVEL : Să încetăm... acum... aici. Putem continua la institut.

MOCANU : Păi, după cîte mă duce mintea, așa ar fi bine. De aceea, institutul e institut, și casa, casă.

ATHANASESCU : Vom continua, vom continua ! Noroc, în sănătatea familiei Proca, a rigidului și simpaticului Pavel Proca și a fermecătoarei sale soții.

PAVEL (*bea*) : Mă faci gelos.

ATHANASESCU : Te invidiez.

BRÎNDUȘA : Spuneți că vă preocupă numai știința.

ATHANASESCU (*brațele desfăcute*) : Dacă mi s-a interzis ! Discuția despre știință va continua la institut, Pavele, nu-i așa ?

PAVEL (*bea iar*) : Va continua.

DIMA : În orice caz, și pînă la rezolvare !

ATHANASESCU : O singură rezolvare ! Lucrarea veche, premiata mea lucrare, trebuie nimicită. Am nevoie de un climat nou !

ANETA (*capul pe ușă*) : Pot să aduc friptura ? Friptura...

PAVEL : Adu friptura ! (*Se clatină pe neașteptate ; tare, amar.*) Mai iute cu friptura ! (*Athanasescu și cu el se privesc fix peste masă ; dă pe gît, își toarnă iar. Încet, reparînd întonația.*) Să aducă friptura.

C o r t i n a

A C T U L II

Biroul lui Athanasescu, la institut. Modern. Poate servi și ca sală de ședințe. Un fișier cu o scară mare. În fund, perete neîmpodobit, ca un ecran. Undeva, la vedere, o măsuță decorativă încărcată cu bibelouri, obiecte exotice etc. O ușă mai mică duce la biroul lui Proca, alta, acum deschisă, mai mare, la secretară. (Cine intră pe aci, are de suit niște trepte. Aflîndu-se în biroul secretarei, treptele nu se văd, dar personajele apar în cvadratura ușii în timp ce urcă.) Scena e goală.

PROCA (*intră vorbind peste umăr*) : Degeaba îmi spui mie.

MOCANU : Păi Șerban acela a plecat la Bombay. Ești locțiitor de secretar, pînă la prima ședință, pînă se alege altul.

PROCA (*la fișier, caută*) : Cum adică se alege ? Organizația alege. Nu eu. Și dacă o să fii cooptat în biroul organizației și o să ajungi secretar, o să fii secretar și gata. Degeaba îmi spui mie.

MOCANU : Vreau să-ți explic, ca între tovarăși, am dreptul ăsta, nu ?... Ai mei din fabrică mi-au zis : „Mă, să-ți se umfle ochii cît cepele, da' tu să citești mai departe ! Asta-i politica ta de-acum înainte. Să nu ceri rabat c-ai fost muncitor — că nu ești de vîndut la sold cu preț redus”.

PROCA : Cunoaștem. Și p-ormă, la abso-

spus : „Băietе, măcar doi ani să te ferești de fete, de boli și de sarcini împovărătoare. Să înveți”. Știu, măi, așa e, dar vezi și tu situația... (*Suie scara.*)

MOCANU (*parcă s-ar întinde după el*) : Nene Proca, zău, crede-mă că prelucrarea asta le-am făcut-o și eu altora.

PROCA : Și dacă nu te-au ascultat, n-ai zis că-s înapoiți ?

MOCANU : Am zis, tovarășe Proca. Dar acum vād din altă direcție. Uite, d-aia e bine să fie omul la viața lui și șef și executant, să vadă din toate unghiurile, cum cerea Lenin.

PROCA (*zîmbind*) : Nu mă lua tu cu Lenin, ca Dima ăsta care mă face să-i țin toată ziua conferințe. Lenin, da, cerea să vedem din toate unghiurile, dar de acționat să acțio-

năm numai: de pe pozițiile clasei înaintate. Este?

MOCANU: Nene Proca, atunci când am venit la institut, oamenii mi-au spus: „Proca? Da, harnic, disciplinat... dar nu prea are talent. Athanasescu? S-ar poticni fără Proca, dar...”

PROCA: Și tu începi? (*A suit ieșind din raza vizuală. Mocanu își înalță incomod capul, pînă la urmă renunță; la rampă.*)

MOCANU: Lasă-mă să termin: „...s-ar poticni, mi-au spus, dar Athanasescu are capacitate, talent, strălucire“. Nu știu cum se întimplă uneori, dar dacă un om e pe linie, dacă muncește la locul lui, dacă e disciplinat și nu flecărește fără rost, tot felul de prichindei îi scot vorba că nu-i prea priceput. Face însă urît? se tunde nu știu cum? are vreo deviere? — imediat se găsesc vreo zece prichindei din ăștia care să strige: „Da, dar are talent!“ De fotbalistii care nu marchează niciodată, se spune așa (*ca un spicher*) „Extraordinar, prestind un minutat joc de cîmp, se apropie, se apropie! Genial, ah, dragi ascultători, dacă poarta ar fi fost așezată numai zece metri mai încolo!“; de actrițele care se fiție și se joacă mereu pe ele însele, se scrie (*mai-mufărit*) „Am admirat din nou (*suflecîndu-și pantalonul*) măiestria excepțională a talentatei actrițe, deși, în trecut fie zis, ea n-a înțeles rolul“. Păi, unde naiba e talentul, dacă niciodată nu-i în rol? Iar de copiii prost crescuți, care au luat apucături de huligani, părinții spun (*voce de mămică*) „Nimeni nu-l înțelege, și ce dacă a făcut o spargere? are fantezie, înclinații, iar spargerea asta arată că, la urma urmei, mititelul e deștept și are... (*apasă un trăgaci imaginar*)... personalitate“. Și cum își vede unul de treabă, cînstit, pe linie, — gata, nu mai are geniu.

PROCA (*coboară, rîzînd; ține o fișă*): Hai, mă, că nici tu nu crezi ce spui! Ce, noi ne luăm după prichindei? Păi dacă o pornești așa, Mocanule, tare mi-e frică să nu te văd curînd cum începi cu concesiile...

MOCANU: Dumneata vorbești așa?

PROCA: Da, eu. M-ai văzut pe mine dînd vreun pas îndărăt?

MOCANU: Tovarășe Proca, te prețuiesc pentru linia dumitale în știință. Dar îl cam cocoloșești pe Athanasescu.

PROCA: I-am admis eu vreo teză idealistă?

MOCANU: Nu, dar în loc să-l critici public, într-o dezbatere, te-ai învățat să-l influențezi pe neobservate.

PROCA: Asta, chiar de-ar fi așa, n-ar însemna nici o concesie: nu dau îndărăt și-l ajut și pe el să nu dea îndărăt. Cum îl ajut? Asta-i altceva. Asta-i o chestie de metodă.

MOCANU: Păi, eu, dacă aș fi secretar, vai ce te-aș mai scutura: cu metoda aș începe!

PROCA: Îndește-te, omul ăsta a făcut eforturi sincere, a făcut salturi mari în concepțiile lui; și acum, după ani de succese, are o rătăcire trecătoare și...

MOCANU: Și-l ajutăm s-o învingă, facem o dezbatere.

PROCA: Dar vezi că pe el nu-l cheamă Mocanu. El vede în dezbatere un soi de amenințare. Și, crede-mă, Mocanule, nu se teme pentru postul lui: dar se teme pentru ideile lui astea de acum, vrea să le asigure victoria.

MOCANU: „Mocanule, crede-mă, metoda mea e bună!“ Și cînd trecem la bani mărunți, iese că l-ai convins atît de bine, încît n-a aflat nici măcar ce înseamnă o dezbatere.

PROCA: Ai răbdare cîteva zile! Nu știu cine i-a virît în cap că dezbaterea e un fel de armă a mea, un soi de mașină de vot...

MOCANU: Și ca să nu creadă asta, abia faci un fel de mașinație, discuți cu mine, cu unul și cu altul. Nu e mai simplu, mai cînstit, să pui totul pe față, într-o discuție colectivă?

PROCA: Chiar dacă pot să-l conving de la om la om?

MOCANU: Nu-mi place să spun cuvinte mari, dar există un partid, o linie. Din moment ce Athanasescu a deschis focul, nu mai e vorba de ceva între un om și altul: ești obligat să ceri o dezbatere.

PROCA: Linia mi-e la fel de scumpă ca și dumitale, stimate tovarășe. În tinerețe, îi spuneam steaua mea polară, și unii prieteni mai îmi amintesc și azi de asta. (*Rîde, amintindu-și.*) Eram tînăr, pușin cam naiv, și pînă și în momentul cînd mi-am făcut cererea în căsătorie, în loc să iau fata în brațe și s-o sărut, eu i-am vorbit despre steaua polară. (*Schimbare.*) Dacă-i vorba de cuvinte mari, pot să spun că m-am ținut de linie și nu-mi pare rău, și o să mă țin de ea pînă la ultima suflare.

MOCANU: Atunci luptă-te, înfruntă-l!

PROCA (*agitat*): Lucrăm în colectiv! Alături de eroul muncii socialiste stă secretarul de organizație care l-a educat, stă echipa care a muncit sub conducerea lui, stă mama care l-a crescut!

MOCANU: Și dumneata ce-i ești lui Athanasescu — mămică? (*Sever.*) Poate-i dai și sân?... Eroul muncii prezintă echipa pe care o conduce! El poartă în lume o față adevărată, a lui și a echipei lui. Dumneata însă vrei să-i lipești lui Athanasescu altă față. Societatea noastră nu suportă moravuri de astea, tovarășe Proca.

PROCA: Ce vrei să spui?

MOCANU: Vreau să convocăm mai întâi organizația și apoi colectivul și să discutăm pe față totul.

PROCA: Și n-o să-l îndepărtăm?

MOCANU: O să-l apropiem! Îndepărtat e acum.

PROCA: Bine, o să mă mai gîndesc.

MOCANU: Dar repede. Se umblă aici cu intrigi, cu un memoriu contra lui Athanasescu, cică ar infecta tinerețurile cu idei greșite.

PROCA (*iși ascunde îngrijorarea*): Uite, poftim, asta e fișa! Ce memoriu? Mi se pare că vine... hai la mine. Ce memoriu?

(*Scena goală. Athanasescu, Didona Nache.*)

DIDONA (*lingă prag*): Aș vrea să vă mai spun ceva...

ATHANASESCU: Bine, spune, nu-i nevoie să mă anunți dinainte.

DIDONA: Pot să închid ușa?

ATHANASESCU (*plictisit*): Mă rog, închide-o...

DIDONA: Adineauri erau aici Proca și Mocanu. Au căutat ceva la fișier, am ascultat din întâmplare, ușa era deschisă...

ATHANASESCU: Ușa, iar ușa, nu mă interesează ușa!

DIDONA: Proca se prefăcea că n-a aflat nimic de memoriu.

ATHANASESCU: Se prea poate să nu știe, ce te miri? Ei, și?

DIDONA: Și... au trecut pe urmă dincolo, și au închis ușa.

ATHANASESCU: Ușa, iar ușa! Bine, vă mulțumesc.

DIDONA: Tonul dumneavoastră... (*Se apropie. Pasional, îl apucă de revere.*) Bogdane, cum poți să-mi vorbești așa? Doar știi că mă leagă de tine mai mult decât un simplu post, că stau aici să veghez asupra omului iubit.

ATHANASESCU (*eliberîndu-și demn reverele*): Scuză-mă, sînt cam nervos zilele astea. Draga mea, știi și tu că nu m-aș preta la o asemenea murdărie: atunci cînd ai venit aici se terminase totul între noi, de mult. Te rog, nu te mai amesteca în viața mea.

DIDONA: Te stînjenesc? Să-mi caut alt serviciu?

ATHANASESCU: Asupra persoanei mele n-are drepturi decât știința: aș vrea să mă înțelegi. Ai fi plecat de zece ori pînă acum dacă nu mi-era de situația asta a ta cu Nache, fost exploatare, idiotul, că nici măcar la asta nu s-a priceput.

DIDONA: Ai așezat mila între noi ca un zid protector...

ATHANASESCU: De tine se leagă amintiri, dar... vă rog.

DIDONA: Încă un cuvînt, te implor! cred că n-a sosit momentul să răstorni vechea ta lucrare, lasă, spune cum vor ei...

ATHANASESCU (*sie însuși*): Am îndurat multe, am și greșit, dar cu greșeala asta a mea, cu lucrarea mea veche, am ajuns pe o poziție de pe care pot face știință! Am fost sincer atunci și sînt sincer acum. De ce să renunț? Cu teama nu se face știință.

PRIBOI: Magistre, eu am vrut să... (*scrie în aer*) memoriul, dar nu mi l-au dat...

ATHANASESCU: Cine te-a rugat? Pleacă, lăsați-mă în pace, asta-i o chestiune științifică și deodată se adună pe mine toate păcatele vieții mele. (*Iute, umblă.*) Atîta păcat am făcut și eu: am angajat unicul băiat al unui mare savant al țării, un om care a murit de mizerie în '38 și care cu ultima putere mi-a spus: „Ai grijă de băiatul meu!” — iar băiatul, cum se întimplă citeodată, e un... (*il arată*) și trebuie să stea la mine în institut în amintirea mortului. Și Proca mi-a trecut asta cu vederea și acum n-am voie să formulez o ipoteză științifică nouă, că vin peste mine toate intrigile, memoriile, pu-roaiele, am așa apărători, de parcă ar vrea cineva să demonstreze că greșesc! Ai ascultat la ușa? era o ușă groasă?

PRIBOI (*n-a înțeles nimic*): Era o ușă destul de groasă, dar să știi că și Titu Dima a umblat cu memoriul și că...

ATHANASESCU: Hai, duceți-vă! (*Apăre președintele Bălăceanu; ca de obicei, își privește ceasul de buzunar.*)

nar, după ce l-a dus la ureche. Mărunțel, îmbrăcat după moda veche, spontan ca un copil: cei într-adevăr „mari” pot să-și permită asta; numai cei ce vor să pară mari adoptă o poză.)

ATHANASESCU: Domnul președinte, tovarășul președinte!... E o mare cinste pentru institutul nostru că ați venit aici.

BĂLĂCEANU: Cinstea ca cinstea, dragul meu, dar am uitat de ce am venit... Ceva foarte important... Ce ziceai? Cinstea? Și ce e-am venit? Am început să merg, cum s-ar zice, pe teren: mă dau jos din mașină și-l pun pe dumnealui în funcțiune! (Bastonul.) Dar de ce-s aici? Dom'le, am devenit distrat ca un savant d-ăia din anecdote. Dragul meu, am îmbătrinit.

ATHANASESCU: Luați loc, vă rog, magisterul meu... Dumneavoastră îmbătrinit? Sînteți cochet, ca toți oamenii trecuți de 70 de ani. Așteptați complimente.

BĂLĂCEANU: Nu, dragul meu, dar uit de la mină pîn-la gură, ca-n anecdote. O să mă duc la doamna Aslan, să-mi dea gerovital.

ATHANASESCU: Lăsați, lăsați, că mereu ați fost uituc. Nu mă păcăliți pe mine! Credeți că nu-mi amintesc? În '37, tocmai cînd rosteați la Academia Romînă discursul de bun venit către Protopopescu-Ursu, și tocmai în fraza în care spuneți că toată lumea a auzit de numele lui celebru, tocmai atunci ați uitat cum îl chema...

BĂLĂCEANU (ride încîntat): Fugi de-aci, dragul meu, ăla era un pezevenghi, un haidamac de-ai lui Corneliu Codreanu, anume m-am făcut că uit, i-am copt-o... Dar despre ce vorbeam?

ATHANASESCU: Poate că ați citit noua mea lucrare... v-am trimis un capitol bătut la mașină, — principulul, noile teze...

BĂLĂCEANU (recunoscător): A, da-da-da-da-da! Dragul meu, îți mulțumesc foarte mult că mi-ai trimis-o. E o tîmpenie.

ATHANASESCU: Sînteți singurul om din lume de la care pot asculta asemenea cuvinte. Ca să-mi spuneți asta ați venit pînă aici?

BĂLĂCEANU: Da, dragul meu, acum mi-am amintit, chiar de asta am venit. Nu mai țineam minte. Ce spuneam? a, da: e o tîmpenie.

ATHANASESCU (revenindu-și): Definiția dumneavoastră, ca să mă exprim în termeni academici, nu sună prea științific. Dați-mi voie să vă amintesc — în caz că ați uitat — că (tare) întreg capitolul e inspirat din tezele de bază ale lucrării dumneavoastră, lucrarea pe care dumneavoastră ați publicat-o, dacă vă mai amintiți, în '31, și care v-a adus celebritatea...

BĂLĂCEANU (neimpresionat, și-a confectionat un lăntșor din clame, se joacă): Dragul meu, eu din anii trecut nu uit nimic, ba încă pot să-ți mai amintesc și ție. Cînd a apărut lucrarea ta premiată, am știut de la început că asta duce la răsturnarea ideilor mele din '31. Țin minte perfect. Am zis eu atunci ceva? Am tăcut și pe urmă te-am felicitat, am votat să iei premiu. Că lucrarea era bună. Clar, îmi amintesc. Acum vii și faci o nouă lucrare, adică scoți din pod teoriile mele din '31 și faci mătănni la ele. Iubitule, asta nu-i ca moda la femei, să se poarte iar fuste model '31!

ATHANASESCU: Veți lupta deci contra noii mele lucrări?

BĂLĂCEANU: Iubitule, de ce dracu' crezi că mi-am bătut eu ațiția ani capu' ăsta de bătrîn? Care va să zică se face o revoluție, eu, chipurile mare savant, muncesc zece ani ca să-mi intre în cap dialectica și materialismul; dă dumnezeu și lepăd cîteva greșeli ale mele, cîteva teorii care, la urma urmei (îi șoptește) mergeau în contra științei, teorii de pezevenghi, și deodată te vîd în genunchi, împodobit cu ele! (Îl trage comic de mîneacă.) Scoală-te, iubitule, nu mai sta în genunchi.

ATHANASESCU: Adică, mă scoateți și în contra științei... Nu vi se pare cam periculos procedeul ăsta?

BĂLĂCEANU: Procedeu? Care?

ATHANASESCU: Virirea cu tot dinsul a politicii în știință: cine nu-i de părerea mea, e dușman al științei, te pomenesti că și al poporului. Dictatul.

BĂLĂCEANU (își dă peste frunte): A, în sfîrșit, mi-am adus aminte... Nu pentru asta venisem. Iubitul meu, dacă te plîngi de dictat, hai să-ți discutăm în colectiv noua lucrare...

ATHANASESCU: Mi-e neplăcut să vă spun... discuțiile astea se pot aranja uneori dinainte. Pentru asta mi-ați făcut onoarea de a veni pînă aici?

BĂLĂCEANU : Nu, dragul meu, nu-s aranjate : aranjeaz-o tu cum vrei. Da' nu de asta am venit. Voiam să te rog să mi-l dai pe Proca să mă însoțească la Congresul din Italia. Vreau să-l mai scot nițel din treburile lui directoriale. Poți să te dispensezi de el vreo două săptămîni — nu ?... Dar mi se pare că te nemulțumește ceva. Ai ceva cu Proca ?

ATHANASESCU : Nu, nu, mă bucur pentru el. Nu e vorba de Proca.

BĂLĂCEANU : E, hai ! ai devenit sfios ?

ATHANASESCU : E vorba de știință ?
Îmi vorbești de dezbateri, dar cum scriu ceva cu care nu sînteți de acord, mă puneți la index.

BĂLĂCEANU : Dacă vorbești așa, mă obligi să te iau... Dar vezi tu, iubitul meu, avem de luptat acolo cu o grămadă de pezevenghi... Delegația țării noastre se duce acolo cu un punct de vedere — cum să-ți zic ? — materialist, popular. Or tu, iubitule...

ATHANASESCU : Eu nu mai merg chiar de-ați vrea să mă luați. Aș dori numai să vă întreb ceva : dumneavoastră citiți ziarele ?

BĂLĂCEANU : Ziarele ? Îmi scapă mereu sportul, cuvintele încrucișate și... asta, ce gătim azi. Dar de ce mă-ntrebi ?

ATHANASESCU : De coexistența pașnică ați citit, sper. Dumneavoastră credeți că n-are urmări bune și pentru știință ?

BĂLĂCEANU : Nu-mi amintesc cine mi se plîngea zilele trecute de amestecul politiciii în știință... Cine era, dom'le ? A, nu, nu era zilele trecute, chiar adineauri, chiar tu, dragul meu, mi te-ai plîns, și acum tot tu vîri coexistența în știință.

ATHANASESCU : Nu eu. Vreamea.

BĂLĂCEANU : Iubitule, apucă-te și citește ziarele mai bine. Să facem și lecturi în colectiv dacă vrei.

ATHANASESCU : Discuții în colectiv, lectură în colectiv... poate că trebuie să și respirăm tot în colectiv !

BĂLĂCEANU : Dragul meu, una e să nu ne stîlcim unii pe alții cu bombe atomice, să nu folosim forța, asta e coexistență — și alta e chestia cu ideile. Știința n-are alt stăpîn decît adevărul. Mă-nțelegi, adevărul nu poate coexista cu minciuna.

ATHANASESCU : Tocmai de aceea eu, să știți, n-o să cedez.

BĂLĂCEANU : Dragul meu, dar nu poate nimeni să-ți ceară concesii... la un Congres nu se merge mascat ca la Irod. Noi sîntem oameni sin-

ceri, mergem ca să susținem acolo adevăratele noastre (*scoate ceasul*)... am întîrziat — unde voiam să merg de aici ? Dar nu știu de ce te ferești de o dezbateră colectivă.

ATHANASESCU : E greu să vă explic. Colectiv, colectiv, dar... s-a creat o situație specială la institut. Oamenii sînt deprinși cu ideile mele de pînă acum, ale lui Proca dacă vreți — și deodată, dezbateră. Cui o să-i dea dreptate ? În știință nu se hotărăște prin majoritate de voturi. Se întîmplă și cu Proca unele lucruri, nu mi-e încă destul de clar, încă nu știu nimic.

BĂLĂCEANU (*ridicîndu-se*) : Dragă, asta-i altceva. Dacă în loc de dezbateră se fac intrigi sau mai știu eu ce, n-o să las să fii lovit pe la spate. Proca, zici ? E bine că mi-ai spus.

ATHANASESCU : Nu, nu, n-am zis nimic. Nu știu încă nimic.

BĂLĂCEANU : Oricum, ușa la mine ți-e tot timpul deschisă. Dacă ai ceva, să-mi spui neapărat !

ATHANASESCU : Dați-mi voie să vă conduc... Sînteți și veți rămîne întotdeauna profesorul meu... (*li dă bastonul*.) Iubesc pînă și bastonul cu care mă croiți pe spinare. (*A sunat ; Didonei*.) Roagă-l pe tovarășul Proca să stea aici, trebuie să sune directul. (*Bălăceanu, condus, încetinește pasul. Proca, Dima.*)

PROCA : Sănătate, sănătate, tovarășe președinte ! Cu ce ocazie ?

BĂLĂCEANU : Dragul meu, plec, nici nu-ți mai dau mîna, mă grăbesc. Nu știu cine mi se plîngea zilele trecute de tine... Zilele trecute ? Și ce zicea ? (*Joc mut cu Athanasescu.*) Nu mai țin mînte (*pleacă în vîrvă mare*) nu zicea nimic precis, am îmbătrînit iubitule, memoria... parcă cineva zicea... (*E urmat de Athanasescu ; Didona „uită” ușa deschisă, dar Dima o închide.*)

PROCA : Aveai ceva să-mi spui ? (*Se așază la birou.*)

DIMA : În orice caz, îmi place să vă văd la acest birou.

PROCA : Lasă prostiile. Ce vrei ?

DIMA : Vreau ca tineretul din institut să nu fie intoxicat.

PROCA : Vrei ceea ce se numește scandal. Iar eu îți declar că îl voi convinge să adopte o părere rațională.

DIMA : Dumneata ești un fel de tampon. Nu mai putem răbda situația asta. (*Scoate o hirtie.*) Tovarășe Proca, semnează !

PROCA : Ce-i asta ? Asta vovai ? Un memoriu ? (*Îl aruncă pe birou, se plimbă. Aspru.*) Azi am semnat pentru primirea la practică a trei absolvenți recrutați dintre foștii muncitori. Azi am semnat opt hotărâri de premiere, un apel pentru eliberarea lui Glezos, am semnat pentru locuința lui Ambruș, am contrasemnat două rapoarte științifice importante. Pentru lucruri din astea își pune azi semnătura pe hirtie un director adjuncț, tovarășe Titi Dima.

DIMA : Refuzi ?

PROCA : Nu refuz : îți interzic. (*Dă să rupă hirtia.*)

DIMA (*oprindu-l*) : Dacă directorul adjuncț Pavel Proca nu poate să-și pună semnătura, atunci să semneze Proca Pavel, comunistul. Că eu nu pot să uit asta : dumneata ești membru al biroului, ba ai o răspundere sporită pînă o să se aleagă un secretar. Comunistul Proca, în orice caz, n-o să refuze.

PROCA (*umblînd iute prin odaie*) : Măi, de ce silești tu oamenii să-ți vorbească în fraze mărețe ? Parcă tu nu știi că adjuncț, omul de știință și comunistul trăiesc în una și aceeași persoană, pentru economie de spațiu ? Eu nu pot să mă separ în comunist și necomunist, să semnez cu o mină și să șterg cu cealaltă. De ce mă silești să-ți aduc aminte chestiile astea ? Acum o mie nouă sute și ceva de ani a existat un soi de filozof care spunea : să nu știe stînga ce face dreapta. Eu nu sînt de acord. Uite stînga, uite dreapta... (*Rupe memoriul.*)

DIMA : Îl acoperi, te exploatează ! (*Cald.*) Tovarășe, frate Proca, sîntem la spatele dumitale, nu așteptăm decît un semnal !

ATHANASESCU : S-ar putea să pleci în Italia cu moșu'.

PROCA : Și tu, și eu — cineva trebuie totuși să rămînă... la telefon. M-am dus, n-a sunat.

DIMA : M-am dus și eu... (*Dar a început pasul.*)

ATHANASESCU (*încet, neputînd să reziste*) : Dima...

DIMA : Da... la dispoziția dumneavoastră... (*Pauză lungă.*)

ATHANASESCU : Ei, haide, vorbește-mi-l de rău pe Proca. De două zile te aștept.

DIMA : Eu țin la tovarășul Proca. Tovarășul Proca este un om înaintat.

În orice caz, noi, colectivul, ținem la el.

ATHANASESCU : Atunci, critică-mă pe mine. E drept, nu suport, dacă vreo bucată de carne din mine ar primi critica, aș tăia-o jos imediat...

DIMA : Știu. Din fericire, niciodată n-a fost nevoie să tăiați.

ATHANASESCU : Așa-i. Și totuși, domnule Dima, tovarășe Dima, acum mi-ar face mare plăcere ca măcar să mă critici. Aflu pe ce lume sînt. Zău, ai talent. N-am mai pomenit pe cineva să critice atît de exact, cu toate citatele necesare, tocmai la momentul, la persoana și în măsura în care trebuie. Știi direcția vîntului. Parcă ai fi institutul meteorologic.

DIMA (*disprețuitor*) : Ce doriți să vă spun ?

ATHANASESCU : Știi ce. Crezi că nu-mi dau seama ? Ieri, la Proca acasă, cînd lucrurile s-au liniștit, m-ai asmuțit contra lui — crezi că nu mi-am dat seama ? Pe Proca încerci să-l montezi contra mea...

DIMA : Nu, eu nu-s slugarnic, spun în față ce am de spus !

ATHANASESCU : Lupta îți convine. (*Iute.*) Cade Proca ? Atunci pe cine să ia Athanasescu de adjuncț dacă nu pe Titi Dima, de la care a aflat atîtea, harnicul om cu cap politic Titi ? Cade Athanasescu ? Devine Proca director și pe cine să-l ia adjuncț dacă nu pe principialul Titi, care nu e slugarnic, ba mai te și critică în față !

DIMA (*revoltat*) : Mă faceți să-mi dau demisia !

ATHANASESCU : Mie să nu-mi vorbești de demisie, că știu figura. O dată o să ți-o primesc și ce te faci ? Văd că taci, aștepți să-ți promit cine știe ce.

DIMA : Ce vreți de la mine ?

ATHANASESCU : Mi-e scîrbă. Proca e un om, înțelegi ?

DIMA : Dar eu n-am spus nimic rău despre tovarășul Proca. Toți îl admirăm, tot tineretul, am face orice pentru el. Ce figură ! Dacă aș fi poet, aș închina un imn adjuncților !

ATHANASESCU : Tu vrei să mă derutezi. Dima. Te rog, Dima, așa cum n-am rugat niciodată vreun om, spune-mi adevărul !

DIMA : Dar vă repet, Proca n-are nici un amestec !

ATHANASESCU : Știi că e destul să spui ceva, ca eu să cred inversul !

DIMA : Plec dacă mă mai insultați !
 ATHANASESCU : E imposibil, Pavel nu lucrează pe la spate, Pavel nu putea să fie amestecat în treaba asta cu memoriul !

DIMA : Dar același lucru vi-l spun și eu !

ATHANASESCU : Tocmai asta mă neli-niștește. Fii o dată cinstit. Eu știu, Proca, cel mult, poate să vrea o dezbatere.

DIMA : Și dac-ar fi așa, de ce n-o acceptați ?

ATHANASESCU : De ce ? Pentru că există pe lume (*se uită la el*) intriganți, lucrături. Există lași și conformiști. Nu argumentul științific primează : poftim ! nici n-a apărut lucrarea, și s-au și constituit două tabere... Ah, doamne, ce n-aș da să existe știință pură !

DIMA : Nu există nici dumnezeu, nici știință pură.

ATHANASESCU : Pură, nu, dar aș vrea ca măcar să fie curată. E adevărat, m-am întors la unele din vechile mele teorii. Dar asta numai în știință, pricepi ? Nu vreau să mă întorc la lipsa de demnitate. Ce să-ți promit : un titlu ? avansare ? poate suflitul fetei ăleia care n-are ochi decit pentru mine ?

DIMA : Păcat că nu pot ridica într-o plenară chestiunea asta.

ATHANASESCU : Dumneata nu poți ridica decit un singur lucru : persoana lui Titi Dima. Titi, ce rol are Proca ?

DIMA : Nu mai scot nici un cuvânt.

ATHANASESCU : Mă silești deci, nu ?

Vrei să-ți fac o demonstrație de forță, nu ? Să-ți arăt că poziția mea e ca stejarul, că Athanasescu ciștigă, nu ? Bine, să bem paharul grețos pînă la fund. (*Buton.*) Doamnă Nache, ai te rog grijă să nu intre nimeni. Directul e aici, nu ? Alo, dă-mi iute legătura... Athanasescu... (*Tare.*) Nu, tovarășă Sofia, n-ai de ce să mai întreb cînd la telefon e Athanasescu !... Alo, magistre, ați ajuns ? Știți, în legătură cu ce-am discutat adineaori... Da, Proca, nu se mai poate lucra în climatul acesta ! Nu, tovarășe academician, nici o clipă ! mi-ați spus că ușa e deschisă... mi-e foarte rău... Mulțumesc, trimiteți-o pe a dumneavoastră, a noastră e în reparație, dar acum ! (*Închide.*) Hai, dragă, n-am timp, vine să mă ia. Cîți au semnat pînă acum ? Ce amestec are Proca ?

DIMA (*plecînd capul*) : Eu n-am nimic de ascuns, în orice caz : opt. Eu încă nu, dar o să trebuiască.

ATHANASESCU : Proca ?

DIMA : O să semnez și eu, să pot fi informat.

ATHANASESCU : Proca ?

DIMA : N-a semnat încă.

ATHANASESCU : Haide, haide, nu ocoli : rolul lui Proca !

DIMA : Proca... a avut ideea.

ATHANASESCU (*sare*) : Minți ! Pavel nu putea ! Minți !

DIMA : Mă tot chinuți, să spun adevărul despre Proca, și acum, cînd îl spun, nu vreți să credeți. Tovarășul Proca e om de caracter. El n-a semnat încă, pentru că e înainte de dezbatere și nu vrea să influențeze, ca adjunct, pe ceilalți.

ATHANASESCU : Minți ! O să te confrunt cu el.

DIMA : Mă rog. Dar tovarășul Proca, ca om de caracter, va semna în orice caz... va semna cu amîndouă mîinile.

ATHANASESCU : Taci, mă plictisești !

DIMA : Vă dă mîna să strigați, acum, că am fost slab...

ATHANASESCU : Nu știu care din noi doi l-a învins pe celălalt...

DIDONA NACHE : A venit mașina.

ATHANASESCU : Bine. (*Ea s-a retras. Calm.*) Nu te cred.

DIMA : Cu atît mai bine. Uitați ce v-am spus.

ATHANASESCU : Nu uit, o să te pun față în față cu Pavel.

DIMA : Sau cu semnătura lui. Semnătura !

ATHANASESCU : Nu te bucura : nu asta m-a pus în mișcare, nu-mi pasă de asta.

DIMA : Atunci înseamnă că, deocamdată, vă pasă doar de dezbateri. Dar cînd o să vedeți semnătura... Semnătura lui !

ATHANASESCU (*deschide*) : Pavele, am plecat pentru o jumătate de oră, te rog iar, dacă poți, știi, chemarea aceea specială. (*Pleacă.*)

PROCA : Avem de lucru aici. Ce vreți iar ?

DIMA : Ăsta-i originalul. Adineaurea ai rupt o copie. Și sfătuiesc stînga și dreapta dumitale să n-o rupă și pe asta. Tovarășe Proca, știi că te prețuiesc ca tovarăș, dar o să fii tras la răspundere dacă înăbuși vocea colec-tivului !

PROCA : Ascultă, ai văzut ursuleții de la șosea ? Am auzit că-s foarte drăguți. Și au adus acolo un leu ca la

„Metro Goldwyn Mayer, care face „mrhaau“.

DIMA (*neliniștit*): În orișice caz, nu înțeleg aluzia.

PROCA: Nici o aluzie. Doctorul zice că ulcerul e combinat cu astenia, să cînt, să țip, să fac ce-mi vine... Să mă ierte dumnezeu, dar cînd am de-a face cu dumneata, îmi vine să rag. Ești poate corect, dar... scuză-mă, doctorul... (*Rage*.)

DIMA: Bine că nu ți-a recomandat să muști.

PROCA: Să știi, Dima, azi trebuie să termin o lucrare, dar să știi că o să dai de bucluc. Foarte curînd.

DIMA: Amenințări deci. Înăbușirea criticii.

PROCA: Athanasescu vrea să facă praf vechea lucrare, *totul*, totul — iar dumneata vrei să nu se schimbe *nimic*, *nimic*. El se ferește de dezbatere — dumneata la fel.

DIMA: Nu-ți place că sînt ferm. Eu te critic în față! — vrei să înăbuși vocea colectivului...

PROCA (*agasant*): Dacă dumneata sau altcineva ați vrut să faceți un memoriu adresat forurilor superioare, nu pot, n-am voie să te opresc. Dar o să-mi spun părerea și o să sfarm toată acțiunea asta!

DIMA: Acuzații, intimidare. Ce acțiuni?

PROCA: Asta. Încercarea de a forma grupulețe; instigări sub pretextul stringerii de semnături.

DIMA: Vai ce grav sună. În loc să-ți pui coala, cînsti, semnătura, încerci să înfricoșezi. Și pe cine? Pe un om care apără aceleași idei ca și dumneata.

PROCA: Intențiile dumitale or fi bune, nu știu, dar nu-ți dai seama ce faci? Adineauri mi-ai spus: nu așteptăm decît un semnal... Despre cine e vorba? și ce semnal se așteaptă de la mine? Acum am de lucru, trebuie predat urgent un raport, dar o să ai de dat explicații!

RUCĂR: Vă deranjez?

DIMA (*revoltat*): Nu. Tocmai urma să plec, trîntind ușa după mine! Pentru o semnătură să pierd un om, un frate mai mare, să mă văd amenințat! Dar n-o să trîntesc ușa. O să spun: hotărăște-te, tovarășe Proca: între cînte și necînte linie de mijloc nu există.

RUCĂR (*către Proca*): Ai refuzat!...

DIMA: Poate că-l convingi, i-au mai rămas doar cîteva ore.

PROCA: Parcă visez. Ar trebui să fac ceva grozav de urît, știu eu mai ce, să te dau afară din birou, dar nu-mi vine să-mi cred urechilor! Cîteva ore?! Ai ajuns să dai ultimatumuri?

DIMA: Nu eu, ferească sfîntul. Dar în timp ce dumneata refuzi să acționezi, Athanasescu... Am intrat din întîmplare în birou tocmai cînd vorbea la telefon. S-a dus la președintele Bălăceanu să ceară demiterea dumitale!

PROCA (*întoarce spatele; pauză; nefiresc de încet*): Ascultă, dar cînd se face o scoatere din muncă, nu se trimite și comunicare scrisă?

DIMA (*intrigat*): Firește.

PROCA (*strigînd pe neașteptate*): Atunci lasă-mă s-o primesc! Nu te băga pe fir! (*Sub forța replicii, Dima s-a trezit zburat pînă la ușa. Foarte tare.*) Du-te la lucrul dumitale!!

TREI LOVITURI DE GONG

RUCĂR (*în timp ce Proca se mai agită*): Totuși, poate era bine să dai mai multă atenție la ce ți-a spus.

PROCA: Prostii. Dacă aș fi stat de-a lungul anilor să pîndesc toate zvonurile, cînd naiba mai munceam? Cine știe ce-a auzit și i se năzărește că Bogdan... Nu, e clar, îl orbește ura față de Athanasescu; a depășit măsura... Nu, nu, îl pun sub anchetă: asta nu-i atmosferă în care să se poată lucra. (*La birou.*)

RUCĂR: Și pe mine mă intrigă uneori; totuși, în fond, poziția lui științifică mi se pare justă.

PROCA: Ascultă, ce cauți aici? Să nu începi și tu, că n-o să-ți meargă. Să stau va să zică la institut ca să fac muncă de lămurire, și de lucrat să lucrez în orele libere, ai? Hai, lasă-mă...

RUCĂR (*schimbă vorba, să nu irite*): Mai ai ore libere?... (*Deschide o fereastră, schimbare de lumină.*) Știi, mă întreb uneori, dacă n-ai fi lucrat atît de nebunește în fiecare minut, ce ți-ar fi plăcut să faci — în timpul liber?

PROCA: Știu eu?... Poate să stau pe o bancă. Nu rîde; acum vreo 20 de ani, într-o dimineață cînd eram urmărit, m-am așezat pe o bancă la șosea. Liniște. Am gustat aroma clipei, mi-a rămas în amintire, am impresia că de atunci n-am mai stat pe o bancă. Sau altceva: mi-ar plăcea să fac pictură aviatică. Ce te uiți așa?

Există pictură marinistă, numai valurile mării. De ce oare omul secolului XX n-ar avea dreptul la peisaje pictate din avion...? (*Gesticulează.*) Pardoseală: un covor nesfârșit de nori albi, strălucitori... Într-un colț, pe nori, umbra avionului... Deasupra, un cer pur și străveziu ca al Greciei, un soare care se scufundă undeva pe sub nori; o fereastră deschisă în întinderea de vată albă și, dedesubt, un petec de verdeață și un punct mic, roșu: o casă cu acoperiș de țigle roșii...

RUCĂR: Va să zică, asta ți-ar plăcea...

PROCA: De, poate. Dar nu știu cine spunea că fericirea înseamnă ca omul să aibă meseria care-i place. (*Șiret.*) Așa că...

RUCĂR: Pentru oameni ca noi, cel mai groaznic lucru este să fii despărțit de muncă.

PROCA: De tine n-o să se atingă nimeni. Iartă-mă dacă deunăzi am fost prea aspru.

RUCĂR: Nu-mi pasă de mine, mă cunoști, știu să dau și să încasez.

PROCA: Tocmai aici e răul, Rucăr dragă. Te-ai deprins prea mult cu bătaile. Au fost unii oameni pentru care a-ți face datoria însemna să descoperi zilnic un dușman; iar în ziua când nu găseau unul real făceau rost de unul închipuit. Dacă treceau trei zile liniștite, ei se alarmau, spuneau că se petrece un lucru suspect. Partidul a știut să-i pună la respect. Să nu ațîțăm lucrurile inutil. Gîndește-te mai des la asta. Să luăm oamenii așa cum sînt... și să-i facem așa cum trebuie să fie.

RUCĂR: Aici e vorba de oameni și neoameni. Proca, semnează!

ANETA (*intrînd*): Tovarășule, v-am adus brînză de vaci. De vaci.

PROCA: Ce năvălești așa peste om? Nu vin seara să mîncîc acasă?

ANETA: Știu eu cum veniți. Am vorbit cu doctorul. Cu doctorul.

PROCA: Lasă-mă, soro! Vii tocmai de acasă... (*schimbare*) Aneto, dar azi nu e zi de lucru pentru tine.

ANETA (*încurcată*): Păi n-am fost pe la dumneavoastră pe-acasă... Am lucrat la cineva și am avut drum pe-acî... Pe aici...

PROCA (*rușinat*): Chiar dacă ți-e în drum, lasă... Știi că nu-mi place să-mi vie de-acasă... pot să trimit la bufet...

ANETA: Știu eu cum trimiteți. Nu trimiteți. Și p-ormă asta-i brînză bună, (*i-o întinde*) brînză bună; că aici,

la dumneavoastră, sînt sigură că și brînză de la bufet se acrește. Se acrește.

PROCA (*ris vesel*): Auzi, Rucăr, se acrește! Auzi?

ANETA (*a examinat camera*): Elegant, nu zic, dar n-ar strica să mai dea cîte-o mătură și sub covor. Sub covor.

RUCĂR (*ride*): Auzi, tovarășe Proca, auzi? O deviză pentru institut: Mătură și sub covor! Fac și o pancartă, muncă voluntară!

PROCA: Hai, Aneto, du-te acasă! Ce mai vrei?

ANETA (*uimită*): Păi, n-ați mîncat brînză. Brînză. Trebuie să aibă cineva grijă și de dumneavoastră, că dumneavoastră aveți grijă de toți. De toți.

PROCA (*amuzat*): Dar de unde știi tu că am grijă de toți?

ANETA: Păi numai pentru el, un om n-ar putea să muncească atît cît muncii dumneavoastră. Nu rabdă.

PROCA: La revedere. Uite, am mîncat! (*Caricatural, două imbucături; năvălește Brîndușa.*)

BRÎNDUȘA: E revoltător! (*Surprinsă.*) Dar unde-i... magisterul?

PROCA (*înghițind greu*): Ce s-a întîmplat?

ANETA: Eu mă duc... Da' să mîncăți! (*Exit.*)

BRÎNDUȘA: Nimic... Ceva îngrozitor. Vroiam să vorbesc cu... (*zgomot de după ușă*) dar nu știam că dumneavoastră sînteți aici.

LIVIU NACHE (*smulgîndu-și brațul din încheștarea nevesti-si*): Lasă-mă, dragă, că știu eu ce fac! E imposibil, vă spun, imposibil...! Mă scuzați, tovarăși, că mă amestec... da' lasă-mă, dragă! Venisem — întîmplător! — să-mi iau tovarășa acasă, tovarăși, cînd am auzit această tovarășă, care vroia să intre la tovarășul director, plîngîndu-se că tovarășul Titi Dima i-a făcut propuneri nedemne de un tovarăș și că a încercat s-o șanta-jeze...

BRÎNDUȘA (*și-a revenit*): Mulțumesc, n-ai de ce să te amesteci.

DIDONA NACHE: Asta i-am spus și eu...

NACHE: Lasă-mă, dragă! Vă spun, tovarăși — și după asta am plecat imediat, nu-i nevoie ca această tovarășă să mă izgonească — astfel de lucruri e imposibil să se mai petreacă azi, atîția ani după atîtea mari evenimente mondiale; această tovarășă,

care îmi făcuse o impresie pozitivă, i se năzărește !

PROCA : Doamnă Nache, ia-ți-l te rog !
Avem de lucru.

DIDONA (în ușă) : Scuzați-mă, mi-a fost imposibil să-l opresc, pune toate la inimă.

DIMA (cealaltă ușă) : Minte ! I-am cerut să semneze un anumit mesaj și acum mă calomniază !

BRÎNDUȘA (revoltată) : Ești un... un șarpe fără clopoței !

PROCA : Vă rog să ne lăsați singuri.

NACHE (viră iar capul pe ușă) : E imposibil ca în zilele noastre... (E smuls. Dima a dat din umeri, a plecat. Pavel cu Brîndușa nu se privesc.)

BRÎNDUȘA : Credeam că-i aici Athanasescu. Dumitale... Dumeata când o să auzi ce face ultraprincipialul dumitale Dima...

PAVEL (autoritar) : Hai, fetiço, lasă răsfățul ăsta. Ce e ?

BRÎNDUȘA : În sfârșit... o să fie cuvîntul lui contra cuvîntului meu... Că a avut grijă să-mi vorbească între patru ochi. De luni de zile mă scîrbește cu insistențele lui. Nu cunosc pe lume lucru mai dezgustător decît un bărbat care profită de situația lui în muncă pentru... înțelegi...

PAVEL : Nu cumva exagerezi ? Dima ?

BRÎNDUȘA (retrăiește scena) : Azi, cum s-a apropiat de mine, am simțit că-i înnebunit, își presimțea sfîrșitul, sau poate triumful — nu știu ce avea. Îmi dă un memoriu : „Semnează !” Citesc, stătea la spatele meu, îi simțeam răsufierea în ceafă. Deodată, de la spate, mă ia de umeri și-mi gîfîie la ureche : „Vrei să pleci la aspirantură ?”

PAVEL : Dima ? Uită-te la mine.

BRÎNDUȘA : Da, Dima. Și nu mi-e de asta. Mi-au făcut curte destui... Dar există lucruri sfînte pentru fiecare om... (Jenată.)

PAVEL : Spune, te urmăresc.

BRÎNDUȘA : Dacă iubesc ceva, este știința. Am un vis : aspirantura, mai ales în Uniunea Sovietică. Glumesc, mai iau în deridere cîte-o vorbă mare, dar știi că...

PAVEL : Știu, Brîndușa.

BRÎNDUȘA : Viermele ăsta... dar nu pot să-ți spun tot.

PAVEL : Bine, altădată. Îți mulțumesc. Nici nu știi ce ai făcut... Ca Nache ăsta. Vedeam și nu credeam. Numai că el are interes să nu creadă.

BRÎNDUȘA (fără ironie) : Așadar, mă credeți ! Credeți ce v-am spus.

PAVEL : Te cred. Tu nu poți să minți.

BRÎNDUȘA : Azi îmi păreți schimbat. Mai uman. Mai îndurerat și mai gata de a lovi.

PAVEL : Și tu îmi pari schimbată, Brîndușo. Cîteodată erai ca un copil care se amuză să ia în deridere lucruri importante.

BRÎNDUȘA : Stiu, știu, dar... Vedeți, un om se plînge o viață întreagă de nevastă-sa, e nemulțumit de copii, care iau note proaste, și de autorități, care n-au organizat bine serviciul telefonic. Dar vine o clipă grea — și deodată omul se trezește pe front : copiii afurisiți, nevasta cicalitoare s-au transformat deodată în ceva sfînt — familia — pentru care omul e gata să-și dea și viața, micile frecșuri cu telefoanele au fost uitate : el are acum în minte patria, socialismul, pentru care e gata să-și dea și viața. Cînd m-am ciocnit cu Dima am simțit cît de... scumpe îmi sînt lucrurile de care glumeam, adică...

PROCA (malițios) : ...principialitatea... corectitudinea... omul care procedează numai just... robotul... — înțeleg. Și cu ocazia asta m-ai găsit mai suportabil și pe mine.

BRÎNDUȘA (ride jenată) : Nu în acest sens. Mai uman... mai puțin perfect. (Cam cochet.) Îmi place. Îmi plăceți.

PAVEL (privire) : Nu-mi face declarații de astea. Pe urmă să nu te plîngi că am vrut să profit de situația mea...

BRÎNDUȘA (il studiază) : Încep să mă întreb ce fel de om ești, dacă-i ade-vărat ce se zvonește...

PAVEL (schimbîndu-se la față) : Nu mă interesează zvonurile !

BRÎNDUȘA : Cică, fără dumneavoastră, Athanasescu greu ar fi ajuns la concluziile lucrării care i-a adus renume...

PAVEL (o ia de umeri) : Bine a zis Rucăr : gîsculiță. Ți se spune că Athanasescu e mare — imediat te îndrăgostești de el. Îți spune altcineva că eu îl inspir ? Simplu : începi să-mi faci mie ochi dulci. Parcă ai fi premiul de stat și nu femeie : dragostea, fetiço, nu e numai răsplată pentru hărnicia în muncă. Bine ar fi ca oamenii să fie iubiți numai după merit... sau, poate n-ar fi bine : bătrînii s-ar bucura de cel mai mare succes la femei. Dragostea, gîsculițo, e un vulcan, de nedirijat, și în orice caz un sentiment im-per-fect.

BRÎNDUȘA : Văd că mutați discuția. Totul e pe cine iubește gîsculița, nu ?

De altceva e vorba. Nu putem trăi fără adevăr.

PAVEL (*se învîrte prin cameră*): Munca științifică e în colectiv. Cum îndrăznești? Cine te-a mințit?

BRÎNDUȘA (*parcă nu l-ar fi auzit*): Nu știu la ce rasă de maimuțe, mamele mestecă mîncarea pentru puii lor, pe urmă o scot din gură și îndeasă terciul în gura micii maimuțe. Să-mi spui adevărul, tovarășe Proca. Să nu-l mesteci pentru mine. Lăsați-ne să ne înfigem dinții în adevăr: e mai educativ.

PROCA: Cu cine vorbești?

BRÎNDUȘA: Cu dumneavoastră. Ar trebui să înțelegeți că adevărul cel mai greu de înghițit, adevărul omenesc mirosind a singe și sudoare, e de o mie de ori mai mareț și mai frumos decît micile adevăruri gata mestecate pentru știrbi. Între povestea berzei care aduce copiii și realitatea lehuzei care se zbate în singe și geme de durere, realitatea e mai curată, mai mare, merită s-o spui! Gisculiță pentru că m-aș fi îndrăgostit de Athanasescu? Dar cine mi l-a pictat ca pe o icoană? Și ce să cred acum despre el?

PAVEL: Proasta, nu înțelegi că una e capacitatea lui Athanasescu și alta să te îndrăgostești de el? Tu știi ce e dragostea? Ești un pericol public, zău așa.

BRÎNDUȘA: Nu mi-ar dispăcea să cred. Dar dacă m-aș afla numai printre oameni ca dumneata, n-ar mai fi nici o primejdie. Unul ca dumneata nu poate să se îndrăgostească, din păcate, de un soi ca mine.

ATHANASESCU: Discutați despre amor?

PAVEL (*jenat*): E nemaipomenit, parcă nici n-aș avea de lucru, azi au înnebunit cu toții. Nu știu ce memorii, brînză de vaci, intrigă și iubire...! Mă întorc imediat: lucruri urgente!

ATHANASESCU: Stai. Dacă-s urgente, să vorbim acum.

PAVEL: Am multe. Termină cu dînsa — voia să-ți spună ceva. (*Exit.*)

ATHANASESCU (*Brîndușei*): Repede. Te previn că sînt nervos.

BRÎNDUȘA: În institut se petrec lucruri de nesuportat.

ATHANASESCU: De dimineață n-aud decît placa asta. Ce e?

BRÎNDUȘA: Vă vorbesc ca unui mentor spiritual, unui om.

ATHANASESCU: Nici cînd sînt calm n-am stofă de educatoare de grădiniță. Aici ne ocupăm de știință.

BRÎNDUȘA: O să vă vorbesc altădată. Era ceva... cu Dima.

ATHANASESCU: Nu, acum vorbește, că m-ai făcut curios. Dima? (*Schimbare.*) Spune, draga mea, mie poți să-mi spui totul.

BRÎNDUȘA: Bine, o să spun. Să știți că Dima e un intrigant.

ATHANASESCU: Dima? Nu mai spune!

BRÎNDUȘA: Umblă cu un memoriu împotriva dumneavoastră.

ATHANASESCU: Asta nu face parte din știință... nu mă interesează.

BRÎNDUȘA: Să știți că tranzacționează fiecare bursă.

ATHANASESCU (*bătînd ușor din palmă*): Tranzacționează! Dima!

BRÎNDUȘA: Mi-a promis că mă trimite la aspirantură, dacă...

ATHANASESCU: Dacă... Spune, draga mea.

BRÎNDUȘA: Dacă... — înțelegeți — dacă eu cu el...

ATHANASESCU: Și?

BRÎNDUȘA: Cum și? Asta-i tot.

ATHANASESCU: Și dumneata ce i-ai spus?

BRÎNDUȘA: Ce mai contează? Puteți să vă închipuiți.

ATHANASESCU: Va să zică, asta-i tot? (*Tonul dinainte.*)

BRÎNDUȘA (*îl fixează cu o atenție nouă*): Da, „tot“.

ATHANASESCU: Dumneata știi ce-i aici? Aici este un institut. Eu mă ocup de știință. Eu elaborez o nouă teorie. O nouă teorie elaborez. Nu mă ocup eu cu anchetele. Ce te uiți așa?

BRÎNDUȘA: Am nimerit greșit la dumneavoastră, nu?

ATHANASESCU: Ești dulce, altădată o să mai discut cu tine despre flori și păsărele. Acum, lasă-mă, avem o zi grea. (*La ușă.*) Pavel, te aștept... Hei, fetițo, ce e, ți-e rău?

BRÎNDUȘA: Nu, nu, mă uit numai. Ați ținut o lecție despre demnitatea științei. Stăteam în sală... erați atît de mare...

ATHANASESCU: Tinăra mea tovarășă, te iert, ești tulburată, mai vorbim noi și o să iau măsuri. Dar înțelege, se poate ivi într-un institut și o chestiune mai urgentă decît aceea că ți-a făcut cineva curte. (*Blind, solemn.*) Hai...

PAVEL (strigă): Brîndușa, Brîndușa!
(Exit Brîndușa.)

TREI LOVITURI DE GONG

PROCA (violent): Ce i-ai spus? Ce-ai făcut?

ATHANASESCU: Stăpînește-te, fac și eu un efort. Avem de vorbit.

PROCA: Ce i-ai spus?

ATHANASESCU: Nimic, tocmai asta e. S-a plîns de Dima, iar eu, care am văzut atîtea la viața mea, n-am fost destul de stupefiat. Pavel, avem de vorbit.

PROCA: Cine știe ce i-ai spus, s-a frînt ceva în ea... (Sună telefonul. Athanasescu scoate din priză.)

ATHANASESCU: Dramatizezi. Aici, de fapt, am merite. Era moartă după mine în ultima vreme... dar nu vreau niciodată să amestec lucruri din astea în viața unui institut, nu mai îmi rezistă nici nervii, nu mai am răbdare să curtez o fată două săptămîni, să-i dau flori, în prima zi să-i string mina — vai cît de timid! — într-a doua, vorbind despre știință, să-i sărut ca din întîmplare virful degetelor, și, după două săptămîni, cînd mi-a cedat, abia să încep să-i fac educația simțurilor...

PROCA: Taci, te rog! Sînt blestemat, toți oamenii la care țin vor să se arate în fața mea mai răi decît sînt.

ATHANASESCU: Ești prea pedagogic, Pavele, și asta scoate oamenii din sărite. E un fel de dictat; parcă ai zice: „Uite, mă aștept de la tine să te porți numai frumos“. Asta cam irită.

PROCA: Deci, dacă faci urît în știință, e din cauza mea.

ATHANASESCU: Încetează o dată, tovarășe Proca, să te mai socotești răspunzător pentru tot și toate! A devenit o manie. Uită-te mai bine la tine, Pavele! Ce-ai făcut în viață, cine ești, unde o să ajungi? Ai făcut unele lucruri interesante, dar... (Îi pune degetul pe obraz.) Uite, petele astea arată insuficiența ficatului. Mușchii (îi pipăie) au început să slăbească. Sînt convins că, după cîtă cafea bei și după cît fumezi, după cît lucrezi, ai o leacă de palpații la inimă (pumn bărbătesc), aciditate la stomac, dacă nu și ulcer (bate plexul), insomnie, poate și amețeli... Muncești prea mult, și care e folosul tău? Știu, ai făcut o treabă utilă, dar tu, tu personal, unde ai ajuns cu munca ta?

PROCA: Nu munca îl îmbolnăvește pe om. Munca dă sănătate. Altceva îmbolnăvește.

ATHANASESCU: Proca Pavel, colega, eu știu cîte îți datorez, am mers sincer cu tine și n-am mers în pierdere. Dar acum, situația s-a schimbat, acum lasă-te pe mîna mea. Ești cunoscut, apreciat, dar poziția ta nu e veșnică. Înțelege, acum o să trebuiască să te apăr eu dacă nu-ți schimbi părerile.

PROCA (moment crucial): Îți mulțumesc pentru zguduirea asta. Gata, știu ce am de făcut.

ATHANASESCU: N-ai înțeles nimic din viață; uite, ai respectat disciplina, ai făcut tot ce ți s-a spus, și unde ai ajuns? Privește-mă pe mine: nu zic să umbli după haine bune, să se țină după tine femeii frumoase, sau să fii atent la marca ți-gărilor sau la nu știu ce fleacuri — lasă mărunțișurile, dar uită-te la prestigiul meu științific, social. Înțelege, Pavele, tinerețea a trecut, trezește-te, ai ajuns la vîrsta cînd omul trebuie să fructifice ce a făcut. Nu mai ești un puști exaltat, nu mai ai atîtea forțe și atîta timp în față...

PROCA: Am. Avem. Mai sînt tînăr. Sîntem tineri.

ATHANASESCU: Te faci că nu înțelegi.

PROCA (inversunat): Ba înțeleg, înțeleg... Prestigiu, foloase! — adică, să fac pe nebunu', să lucrez mai puțin dar să clămpănesc din gură, să fructific mai mult! (Cu ură.) Unde ai ajuns cu disciplina ta? — asta mă întreb. (Tare.) Răspuns: n-am vrut să ajung nicăieri, înțelegi? Nici adjunct, nici delegat în Italia, nici altceva — înțelegi? Sînt parte dintr-o forță cum n-a mai fost pe lume, înțelegi?

ATHANASESCU: Pavel, calmează-te...

PROCA: Am țipat, dar sînt calm. În țara asta se construiește o lume. Apar case colorate, apar fabrici, apar țărani care au devenit cineva, înțelegi? apar chiar și lucrări științifice ca asta a ta, înțelegi, pe care acum o disprețuiești, și nimic din toate astea nu se face de la sine, înțelegi, și pentru fiecare suris al copiilor sînt oameni care muncesc pe brînci, înțelegi, și tu vrei să ne gîndim numai la carcasa noastră, înțelegi, la mațele noastre, înțelegi, și vrei să rămîn calm, înțelegi?

ATHANASESCU : Mă răstălmăcești, îmi vorbești ca unui carierist nesincer. Amintește-ți noaptea aceea cînd ți-am dat adăpost la mine. Mi-ai vorbit de steaua ta polară — ții minte ? — iar eu, despre datoria omului de știință de a se ține departe de frămîntări.

PROCA : Și nici unul n-a reușit să-l convingă pe celălalt.

ATHANASESCU : Nu, ascultă-mă, ade-vărul era la mijloc, între noi. Eu unul m-am schimbat de atunci, am mers către el, știi că din punct de vedere politic mă aflu în aceeași tabără cu tine ; dar tu, în concepții, ai rămas fix, ca steaua. Chiar din punct de vedere al intereselor generale îți vorbesc acum și îți cer să vii după mine. Nu pentru carieră. Dar dacă ești cineva, aduci foloase mai mari. Înțelege linia, omule.

PAVEL : Cunosce logica asta. Unii spun : socialismul cere ridicarea nivelului de trai. Atunci, hai să fac negoț individual cu zarzavaturi și lapte, cîștig bani, îmi ridic nivelul, deci sînt pe linie. Tu ții la demnitate, la cinste, dar pe un plan mai înalt, mai rafinat, logica ta acolo bate. Ești un om cinstit, și vrei acoperire față de conștiința ta.

ATHANASESCU : Vulgarizezi. Știința are specificul ei. Un lucru urît în viața comună poate fi profund necesar în domeniul științei. Un om de rînd care bagă cuțitul în altul e un infractor ; dar dacă omul acela se cheamă chirurg și cuțitul se numește bisturiu, atunci e un om mare, un salvator de vieți. Privești mereu la steaua ta polară, dar uită-te și pe pămînt, omule ! Păi cine dintre noi aduce foloase mai mari ? Tu, dacă enunți cine știe ce teorie revoluționară, nu e în asta nimic neașteptat ; eu, dacă spun așa ceva, înseamnă că e un progres îmbucurător, un eveniment. Sau congresul de la Frankfurt : avem coexistență pașnică, trebuie să ne înțelegem cu oamenii de știință din străinătate ; cine să meargă acolo, cine să-i vorbească lui Hachenholtz : tovarășul Proca, care în vremea lui Antonescu a stat în lagăr și nici nu-l cunoștea, sau profesorul Athanasescu, care în anii aceia și-a cîștigat titlul și l-a cunoscut pe Hachenholtz încă de atunci ? Și dacă e nevoie de oameni ca mine, fii și tu la fel, o să vă prindă bine la amîndoi. Și ție, și stelei.

PROCA : Inspectorul care m-a torturat spunea mereu : „Bă, nu pentru mine îți cer să vorbești — pentru binele partidului tău. Că o să veniți miine la putere și o să fie nevoie de oameni, și pe cine o să se bazeze partidul ? Pe ăia care au murit în chinuri ?” Adică, cine merge mai pe alătura, e mai folositor... Ei bine, nu ! ai greșit, inspectore, morții noștri luptă și după moarte, alături de noi !

ATHANASESCU : Eu compar doi oameni vii.

PROCA : Nenorocirea ta e că nu înțelegi pentru ce ești prețuit. Cu Hachenholtz ai făcut o treabă minunată, dar de ce ? pentru că stăteai pe o poziție bună, nu ca azi, cînd vrei să dai cu piciorul în tot ce ai făcut mai de preț !

ATHANASESCU : Da, vreau să dau cu piciorul în materialismul ieftin al unui avînt trecător, să mă întorc la eternitatea vechilor principii ale științei noastre. Trebuie să iau totul de la început.

PROCA (pauză) : Bogdane, așa slab și nefolositor cum mă vezi, să știi că sînt stîncă ! Și o să te conving, ori o să lupt contra ta. Îmi reproșezi disciplina, zici că n-am ajuns nicăieri cu ea ? Dar ce-i asta ? trambulină, ca să mă salt pe ea lingă Bălăceanu, la Congresul din Italia ? Nu, Bogdane, asta-i demnitatea mea de comunist, e respectul pentru mine însumi. Iar perioada o înțelegi greșit, complet greșit, crede-mă. Amintește-ți ce am vorbit în ziua aceea, cînd s-a anunțat lansarea primului satelit artificial. Ascultă-mă pe mine ce-ți spun : primul om care va pătrunde în Cosmos va fi un om disciplinat, cam așa ca mine, va fi un om comunist supus disciplinei comuniste, regulilor secolului XX, nu va fi o personalitate înșingurată, ci un om legat de mii alții, și care nu vrea pentru el nimic mai mult decît ce i se cuvine, o părțică de ce luptă pentru fericirea întregului. El va fi primul. Așa ți-am spus. Sînt mîndru, Bogdane, că fac parte, ca un anonim oarecare, dintre astfel de oameni. N-aș vrea să schimb cu altcineva. O să fiu și eu în Cosmos, am participat și eu la Revoluția din Octombrie și voi fi de față la centenarul ei în anul 2017 ; sînt o parte, înțelegi ? În orice țară mă duc, pe orice petec de pămînt poposesc pentru o clipă, voi găsi pe alții, la fel

cu mine, iar ei, la rîndul lor, știu că mă vor găsi pe mine. (*Merge la el.*) Fă un efort, înțelege! Trăim o epocă. Pentru mine, puritatea ideologică nu e numai o bază pentru știință; e condiția existenței, vreau să trăiesc curat, să fiu la înălțime. Pentru mine asta e fericirea.

ATHANASESCU (*cu regret*): Să-ți fie țărîna ușoară. În tine a zăcut un mare talent, Pavel. Te distrugi. Socialismul în numele căruia îmi vorbești nu cere asta. Ce faci cu individualitatea ta? Prin ce vei supraviețui tu? Ce o să rămînă din tine? Înțeleg să te sacrifici dacă aduci cu asta vreun folos. Dacă rămîne ceva. Eu, măcar, voi fi înscris în istoria științei noastre: dacă nu un paragraf, măcar un rînd, dacă nu un rînd, măcar un cuvînt. (*Suride trist.*) Pînă și aici, după moarte, a mea va fi partea mai mare.

PROCA (*stă pe un colț al biroului. S-a inserat, lampa de birou și-a reliefat treptat lumina. Pavel se ridică, deplasînd involuntar cornetul lămpii; razele sînt proiectate pe perete ca pe un ecran. Vorbind, va uita că a vrut să reprezinte un tablou și va intra în fascicul, cu umbra proiectată pe zid*): Uite (*arată „ecranul”*) aici, în fața ta, se află oamenii viitorului, cei care vor trăi peste trei mii de ani. Iată-i în togi vaporoză, dintr-o țesătură care-și schimbă culoarea după ora zilei. Un tînăr năvălește aici. Strigă (*mecanic*): „Aplicînd razele noastre miraculoase asupra unui cadavru conservat, am izbutit să-l reînvîiem pentru patru minute. L-am adus aici”. Și apare în om, uite-așa ca mine, cu inima cam slabă, cam obosit, cam muncit. — Cum te cheamă? — Întrebă primul judecător al posterității. — Pavel Proca. Am trăit acum 3000 de ani. — Și ce-ai făcut în viață? — Nimic special, spun eu. De-o seamă cu alții. — Nu se poate. Acum trei mii de ani era epoca de început a comunismului. Oamenii erau eroi. Răspunde iute: ce-ai făcut, cu ce te-ai ocupat? Hai, că trec secunde! — Am făcut lucrări științifice, l-am ajutat pe celebrul savant Bogdan Athanasescu... Iar primul judecător va striga către planeta Marte: Alo, fișierul central! Spuneți iute cine a fost Bogdan Athanasescu, căutați în marele catalog electronic!... Un tînăr va mormăi grăbit: Arhimede, Aristofan, Atena... — Căutați și la B.

Bogdan Athanasescu!... Balzac, Beethoven cel mare, Bo... Bo... ce nume curios: Bonaparte! — cine-o fi fost și ăsta? un nume necunoscut, Buda... Avem din atîtea secole zeci de mii de personalități. Bogdan Athanasescu o fi din secolul marii coticuri, care are fișier special pe Venus, să întrebăm acolo. — Omule, va spune primul judecător, noi te putem ține reînvîiat numai 118 secunde încă, ba nu, 117, spune repede esențialul, principalul, ce-ai făcut. — N-am făcut nimic — voi striga — n-am fost decît un membru de rînd al partidului comuniștilor, un anonim acolo... — Stop! va striga atunci primul judecător — am înțeles totul! Frate, omule, tu figurezi la toate li-terele, despre tine vorbim zi și noap-te. Bărbați, femei din cosmos, priviți unul din milioanele de comuniști care au modelat cu miinile lor epoca noastră de azi. Ca anonim oarecare sau conducător celebru, peste zidurile pa-latului de iarnă sau stîlci sub pe-reții Doftanei, cu capul căzut sub se-curea reacționarilor sau cu frun-tea înălțată în zbor spre prima pla-netă pe care omul a zburat în afara pămîntului, el și-a făcut datoria. Să plece zece mii de rachete străluci-toare spre toate colțurile Universu-lui, în cîntea omului de rînd, în cîntea omului care și-a făcut dato-ria! — zece mii de rachete albe și strălucitoare, spre toate colțurile Universului!

DIDONA (*aprinzînd luminile mari*): A plecat toată lumea. Mai aveți nevoie de mine?

ATHANASESCU: Mulțumesc, du-te (*Exit.*) Pavel, ce amestec ai în treaba asta cu memoriul, în toată agitația asta împotriva mea?

PROCA: Să lăsăm fleacurile. S-a creat o situație anormală. Oamenii spun că și eu sînt de vină, pentru că amîn mereu o dezbatere. Și, după cîte mi-ai spus adineauri, înțeleg că au avut dreptate. Dezbaterea se va ține — și pînă atunci o să te conving, cu argumente științifice, că ai pornit pe o cale greșită. O să te conving, și la dezbatere o să participi de pe o poziție clară, sau (*zimbînd*) o să încrucisăm spadele și o să te conving în cursul discuției.

ATHANASESCU (*la măsută, joc cu bi-belourile, ton indiferent*): N-o să apuci nici o discuție științifică. Nici una din acelea pe care le vrei tu. Destituirea ta se află gata bătută

la mașină pe biroul președintelui Bălăceanu.

PROCA (zîmbind) : Săracul Dima. Nu-l crezusem, aproape că l-am dat afară. ATHANASESCU : Iar Dima, acest tânăr intrigant, va retrage fără urmă memoriul și mă va ridica în slăvi. Nu știu de ce zîmbești așa. Pavele, ar trebui să te temi.

PROCA (pauză. Grav.) : Cînd un comunist începe să se teamă pentru jîlțul lui, ceva de preț începe să moară în el.

ATHANASESCU : Pavel, crede-mă, oi fi eu cîstit, cum spui tu, dar nu sînt chiar atît de bun pe cît vrei tu să mă scoți. Înțelege, hîrtia e acolo. Am mers cu tine, cît am putut, și îți mulțumesc. Dar nu sînt sfînt, viața nu e sfîntă, nu mă face sfînt, răbdarea are limitele ei. Teme-te, Pavele.

PROCA : Regret, dar asta-i toată puterea mea: lipsa de teamă. Știi tu ce putere îți dă să nu vrei nimic numai pentru tine ? Uite ! (*La mășuța cu bibelouri, strînge în pumn fața de masă.*) Sînt liber, pentru că nu-s legat de nimicuri, nu-s legat decît de datoria mea, pot să-mi permit luxul de a fi drept pentru că nu-mi tremură inima c-o să pierd scaunul sau fleacurile astea. Dintr-o mișcare, pot să le zbor !

ATHANASESCU : Bine, bine, lasă astea, e vorba de știință.

PROCA : Poate n-am știut bine cum să colaborez cu tine (*se infurie*) dar dacă te ridici contra adevărului, contra ideologiei noastre (*e gata să răstoarne totul*) eu voi...

ATHANASESCU : N-are rost... Oprește ! (*N-a mai rezistat, a apucat brațul lui Proca ; ochi în ochi. De afară, zgomot de spart, o voce de femeie. Înțepenii, n-au apucat decît să-și întoarcă privirile. A apărut, cu pălăria răsucită, periindu-se, Maria. E plină de „confettiile” perforatoarelor de hîrtie ; dar e ceva comic și pe dinăuntru, e mai destinsă.*)

MARIA : Uf, au plecat toți, nu găseam lumina... dar ce faci acolo ?

PROCA : Nimic, îmi lua pulsul, zice că-s cam bolnav.

MARIA : Hm, curioasă poziție de luat pulsul. (*Aranjîndu-se.*) Bolnav, sigur ! Păi eu de ce am venit ? Nevasta e un animal care cheamă bărbatul acasă. Cred că am răsturnat vreo duzină de chestii, perforatoare, cine știe ce erau. (*Veseli.*) Lume, lume ! uită-te la doi bărbați în toată

firea, care s-au apucat să scoată telefoanele din priză... Să nu mai poată o nevestă să-și cheme acasă sclavul. Păi la ce mai folosește atunci o nevestă ?

PROCA : N-ai de ce să mă chemi și te-am rugat să nu mai treci pe aici.

ATHANASESCU (*aranjează un bibelou*) : Ba foarte bine-i faci, Mario, ai grijă de el, că s-a acrit și are idei curioase. Muncește mult prea mult. Apropo, Pavele, tema numărul 6 : ni se cere s-o urgentăm...

PROCA : Ce termen ?

ATHANASESCU : 48 de ore.

MARIA : Dacă-l mai menajezi așa, o să-i iei pulsul la spital.

PROCA : Atunci rămîn aici. Maria, lasă gluma, dă-mi drumul !

MARIA : Ți-arăt eu ! Fachir pe cuie ! Vii imediat acasă !

ATHANASESCU (*jenat*) : Las' că rezolv miine, te ajut și eu.

PROCA : Imposibil. Pentru miine după amiază biroul convoacă o ședință. Nu poate suferi nici o întîrziere.

ATHANASESCU : Ce ședință ?

PROCA (*pregătiri de plecare*) : O ședință a organizației, deschisă, cu invitați. Dar nu-i nimic, mă descurc eu. Știi ceva ? hai la noi. Bem o cafea, lăsăm deoparte toate chestiile astea cu ședințe și discutăm despre știință, numai despre știință.

ATHANASESCU : Cu ce ordine de zi, ședința ?

PROCA (*rizînd, se întrerupe din potrivirea cravatei*) : Se spune că marii oameni au uneori slăbiciuni copilărești. Știi, teoriile pe care mi le-ai înșirat astă seară... N-ai vorbit tu. O să le uit. Pe urmă, credința asta că în știință se poate rezolva totul cu hîrtiute și ștampile. Păi poți să fii director, poți să nu mai fii director, dar adevărul tot adevăr rămîne. Lucrăm într-o știință exactă, ce naiba. Vii la mine ?

ATHANASESCU (*tot mai neliniștit*) : Cu ce ordine de zi, ședința ?

PROCA (*oferă solemn Mariei brațul*) : Încă n-am formulat precis, o să mai fie consultări în birou. Ceva despre apărarea purității ideologice. Ceva despre atitudinea directorului Athanasescu și a adjunctului Proca, pentru...

ATHANASESCU : Imposibil ! Pentru ce să ne pui în discuție ?

MARIA : Fachir. Se pune singur în discuție...

PROCA (*din ușă*) : Ceva despre neglijarea unei dezbateri asupra noii lu-

crări a cunoscutului nostru etc. etc., ceva despre combaterea infiltrațiilor idealiste, iar după o săptămână-două — dezbateră.

ATHANASESCU (*il oprește de umăr, deși Maria îi stătea la braț*): N-ai să faci asta ! N-ai să reușești !

PROCA : Am cunoscut pe cineva care vorbea mereu despre știință și îndrăzneală. Ți-e frică să discuți cu mine ? Ce vrei mai frumos ? Dacă mă convingi, trec de partea ta. S-a făcut ?

ATHANASESCU : O conducem pe Maria, să se culce, și mergem la mine, unde am tot materialul. Dar e curată pierdere de vreme. Lucrarea va apărea, va fi lăudată, premiată, și abia după aceea va fi, dacă vrei tu, discutată în acest colectiv. Acesta e drumul ei. Și cine o să se așeze de-a curmezișul, o să fie strivit !

MARIA (*neliniștită, și totuși cu oarecare mândrie*): Pe asta vrei să-l strivești ? Asta-i nebun, e fachir, asta, dacă arunci o piatră de moară în căpățina lui, zice că nu știe ce are,

că-l cam doare capul, și mă roagă să-i mai fac o cafea !

PAVEL : Sînt particularul Proca și mă invit noaptea asta la dumneavoastră acasă pentru o discuție științifică. Iar pentru mine după amiază, veți primi invitație.

MARIA : Hm, pe asta și-a găsit să-l strivească !

ATHANASESCU : Pavel, hirtia e acolo ; ai milă și de alții ; eu mă gîndesc și la Maria. Mario, ferește-l, îl pierzi !

PAVEL (*dîndu-i Mariei brațul*) : Haide, văduvioaro !

ATHANASESCU (*calm, glumește*) : ...Țărina ușoară, cu toate cele o mie de rachete ale tale !

PROCA (*cedîndu-i locul la ieșire, recitifică, bine dispus*) : Pardon ! O sută de mii de rachete, albe și strălucitoare, spre toate colțurile Universului ! (*Cu o mîină a gesticulat, cu cealaltă stinge lumina.*)

Cortina

A C T U L III

Anticameră. În fund, trepte spre o ușă mare care duce în biroul lui Athanasescu. Cînd se deschide, vom vedea o parte din ultimul rînd de scaune, doi-trei oameni. Treptele formează o mică estradă nemărturisită, de folos în final.

Măsuța secretarei ; eventual și un fel de ghișeu, astfel că oamenii pot vorbi fără a fi neapărat auziți de secretară. Uși laterale, se presupun ; cea din stînga, de intrare, cea din dreapta, spre interior, pe unde se poate ajunge, cu ocol, tot în biroul lui Athanasescu ; nu există plăcuțe, nimic scris. E zi, se va însera.

Un element al decorului care nu e vizual, ci sonor : vocea secretarei. Așa cum în actul I monologul lui Proca are contrapuncte în umbra Mariei pe glasvand, aici diferite replici dramatice vor fi contrapunctate de glasul secretarei. Cîteodată indistinct, alte ori pe planul întîi. Nu trebuie să fie fandosită. Dacă regizorul simte că vreo scenă „nu rezistă” la vocea ei, îi mai poate tăia din replici.

SECRETARA (*ascultă la telefon lucruri îngrozitoare, gamă mimică îndelungată. Apoi*) : Tergal în carouri ? Pe fond albastru ? Draga mea, dar e oribil, nu se mai poartă de mult !... Și el ce-a zis ? (*Sună alt telefon.*) Stai o clipă, dragă... (*În celălalt telefon.*) Nu, doamna Nache nu-i aici, îi țin eu locul. S-a simțit prost, îi țin locul. (*Ton cibernetic.*) E-ntr-o sedință. Reveniți vă rog sau lăsați numărul dumneavoastră să vă chem... Bine. (*Schimbă telefonul.*) Cred că doi metri și zece ajunge... No, sigur, mineci foarte scurte. (*Telefon.*) Mocanu traversează și părăsește scena. Același ton cibernetic.) Cine-l caută vă rog ? E-ntr-o sedință vă rog. Nu, vă rog, dînsul mi se pare că nu vine azi la institut. După sedință vă rog... Nu știu, dac-aș ști

v-aș spune. Nici asta nu pot să știu. Reveniți vă rog.

MOCANU : Ce-i așa puțină lume ? (*Ceas.*) Nu-i încă ora ședinței.

SECRETARA : Se poate și din dejalen... dungi subțiri de tot...

MOCANU (*îi joacă o mîină prin față*) : Începe la ora stabilită ?

SECRETARA : Îl așteaptă pe profeso-
rul Athanasescu.

MOCANU : Cheamă-l deoparte pe to-
varășul Proca.

SECRETARA : Numai o clipă, draga
mea. (*Mocanu așteaptă agitat.*)

PROCA (*încă de la ușă, coborînd*) : Ei ?

MOCANU : Nicăieri. Nici acasă, cică-i
la un doctor.

PROCA : Hm, ce zici, o ținem fără el ?

MOCANU : Păi, eu așa zic, o dată ce
am stabilit-o.

DIMA (*curios*): Tovarăși, în câteva minute ar trebui început.

PROCA: Bine, să mergem. (*Exit.*)

DIMA (*oprindu-l pe Mocanu în prag și închizând ușa*): Stai, nene Mocanule, numai o clipă. Vreau să știu și eu ce se aude.

MOCANU: Nu l-am găsit.

DIMA: Ce încurcătură! Ce facem? Ai, ce zici? (*Mocanu tace.*)

SECRETARA: Nu, dragă: pui între andrele un bețișor mic... mic, rotund. Fii acum atentă, ochiurile le petreci așa...

MOCANU: Hai să intrăm...

DIMA: Să știți că n-ai o poziție justă; poți să ai necaz pe mine, dar ar trebui să fii secretar chiar dacă nu-ți place. Da' ce facem cu chestia asta, ai, ce crezi?

MOCANU: Care chestie?

DIMA: Asta: Athanasescu sau Proca? Aș vrea să ne orientăm just...

MOCANU: Da' tovarășu' acela de la raion ce-ți tot zicea?

DIMA: Cică vremea s-a făcut frumoasă în ultimele zile! Smecher mare, numai de vreme vorbea, cred că așteaptă și el indicații, altfel ar fi spus ceva, să ne pregătească mai bine. Un cap o să cadă, asta-i sigur. Dar care?

MOCANU (*schimbă tonul*): Ca la turci, ai?

DIMA: Ei, n-o lua așa, începi și dumneata să mă răstălmăcești? (*Au închis ușa, o pendulă bate cinci și trei sferturi. Eventual va bate de mai multe ori pentru a marca trecerea unei perioade de timp mai îndelungate: în acest caz, secretara „dă din gură” în surdină, fără să se înțeleagă ce spune, pe fundalul bătailor de pendulă.*)

SECRETARA: Nu, pendula, spuneam că boleroul e roșu.

NACHE: Vă rog, unde este Didona mea? Am venit s-o iau acasă.

SECRETARA: O clipă, dragă. Păi nu-i acasă? S-a simțit rău.

NACHE: Imposibil. Nu se poate. Nu mi-a spus nimic aseară.

SECRETARA: Când are de gând să-i vie rău... vă anunță dinainte?

NACHE (*încurcat*): Mda, știți, i se pare că sînt gelos, dar de ce să fiu gelos? Astfel de sentimente sînt nevrednice de vremurile pe care le trăim. (*Din ce în ce mai mecanic, înălțîndu-se peste birou ca să aibă o perspectivă cît mai justă asupra decolteului.*) Și de ce m-ar înșela Didona mea? Astfel de fapte... impo-

sibil... după atîtea evenimente gigantice...

SECRETARA (*stringe la gît bluza*): O clipă, dragă, nu închide... (*Satirică.*) N-a putut să vă prevină de aseară că i se face rău: a aflat de ședință abia azi dimineață. Cînd e o ședință mai cu furtună, dumneaei se îmbolnăvește. Și acum, acolo, înăuntru, cad capete, am auzit eu. (*Acțiune principală: Brîndușa iese tulburată din ședință, traversînd sala; nu răspunde la salutul lui.*)

BRÎNDUȘA: Dă-mi iute firul dincoace, iute! (*Dispare.*)

NACHE: Cum să cred asemenea cleveteli? Păi nu știu eu ce clasă de salarizare are magistrul? Aici e vorba, ca să zic așa, de categoriile tarifare: la mai mică mai merge (*galeș*)...uite, eu, ca lucrător în comerț, hai, mai treacă-meargă, vine o fată drăguță, mai îi pun deoparte ceva.

BRÎNDUȘA: Uf, cum avem ședință, se strîng pe la ușa tot felul de... de... și chițcăie. (*A reintrat în ședință.*)

NACHE: ...Da' la o clasă mai mare, s-a terminat, toți ochii pe tine, și mereu evenimente mondiale, te sună mereu! Calomnii!

SECRETARA: E-ntr-o ședință vă rog nu știu vă rog reveniți vă rog.

NACHE (*semne: a cerut permisiunea de a telefona*): Miți? Nu-i la tine Didonița mea? Sărut ochii... Lidiuța? Da, Didona, nu...

PRIBOI (*al treilea telefon, voci supra-puse*): Alo, maestre... ședința se ține totuși, da, fără... Scuzați-mă, n-aud, e gălăgie aici... De ce? Da, aveți dreptate. La alt telefon? Am înțeles. (*Pe acest fundal confuz, acțiune principală: intră, răscolită, Maria.*)

SECRETARA (*Priboi a plecat, Nache caută în agendă*): Dragă, să-ți spun sincer, poate o să rămii mirată, dar brizbizurile nu mi-au plăcut niciodată... Dumneavoastră?

MARIA: M-a chemat Brîndușa. Zicea c-o să iasă din ședință.

SECRETARA (*sărînd*): Vă rog să mă iertați... tovarășa Proca! Sinteți atît de schimbată că nu v-am recunoscut. (*Telefon.*) O clipă, dragă. (*Scrie.*)

NACHE: Noroc, tovarășa Maria! (*Din obișnuință.*) Arătați bine... (*vrea să repare*) ca totdeauna... (*Secretara predă înăuntru bilețul. Lumea din ultimul rînd al sălii; Titi Dima lingă ușa.*)

DIMA: Nu acum, tovarăși, înscrieți-mă la urmă!

NACHE : Mă scuzați, am plecat, tovarășea mea e bolnavă. (Exit.)

SECRETARA : Vine imediat.

MARIA : Ce s-a întâmplat ? Cum mi-ai telefonat, am luat o mașină.

BRÎNDUȘA : Iertați-mă... de atunci am mai telefonat o dată.

MARIA : Spune mai repede, ce e cu Pavel ? (Pauză grea.)

SECRETARA : Din jerseu... Nu chiar gri... sare și piper...

BRÎNDUȘA : Eu... eu... mi-am schimbat părerea despre soțul dumneavoastră... Eu... eu... eu nu vreau să existe neclarități. Să știți că v-am chemat (*iși face curaj*) pentru că, într-un fel, soarta lui îmi stă la inimă poate tot atît cît și dumneavoastră. Cînd mi-ați zis că e romantic și eu că nu — dumneavoastră ați avut dreptate...

MARIA : Lasă-mă, fetițo, în pace ! Mă alarmezi la telefon, și acu' începi cu spovedanii de pension. Ce-i cu Pavel ? spune, că năvălesc în ședință !

BRÎNDUȘA : Pavel... Tovarășul... biroul adică a convocat ședință deschisă și acum mulți spun că... Știți, eu cu greu mi-am dat seama că Athanasescu — abia ieri, brusc... — Și acum unii, pentru greșelile lui, or să dea vina pe tovarășul Proca.

MARIA : I-a pus la cale... cineva ? Vorbește o dată !

BRÎNDUȘA : Nu, nu, tocmai asta e, chiar el, din primele cuvinte ale raportului, autocritic, că l-a cocoloșit... De aceea v-am chemat. El... el nu se apără ! (*Imită.*) Stă ca o piatră, nu vrea să se apere ! (*În trombă.*) Salvați-l, îl știți mai bine ca mine, convingeți-l să se apere, se distruge, eu nu, eu...

MARIA (*stană*) : Asta era ?

BRÎNDUȘA : Asta.

SECRETARA : Fără dungă. Mi se strîmbă, dragă. Lézard, îi știi.

BRÎNDUȘA : De ce tăceți ? De ce stați așa ? De ce nu faceți nimic ?... El nu merită soarta asta... el, el a făcut sacrificii.

MARIA : Ce a fost între voi, fetițo ?

BRÎNDUȘA (*înghițind lacrimi ; zîmbet*) : A... de aceea, de aceea stăteți așa ? Ați crezut că... ? Nu, el n-ar minți. Și eu v-am spus de la început, adineauri, că... Dar nu știu dacă (*rostește greu*) ...îl iubesc. Eu întotdeauna am visat să iubesc neînfrînată, fără rușine, să-mi strig dragostea pe acoperișuri — și acum mi-e rușine, pentru că am greșit față de

el, l-am judecat greșit, și m-am lăsat atrasă de o iluzie. Vorbiți-i, să se justifice, mai e timp !

MARIA : Crezi că dacă puteam ceva, mai stăteam la anchete sentimentale ? (*Se aranjează, vrea să fie calmă.*) Micuțo, omul meu — e al meu și îl știu — e un adevărat catir, e un fachir, un sfînt și un drac, și dacă-și viră el în cap ceva, nu-l mai scoți din ale lui. Iar pe mine dacă mă prinde doar c-am fost pe-aici — nu că m-am amestecat — păi așa face moarte de om... „Și tu — o să te întrebe — în ce calitate te amesteci ? !“

BRÎNDUȘA : Dar nu-i nimic secret. E o ședință deschisă și numai dumneavoastră... — dacă vă iubește — puteți...

MARIA : Eu ? Așa mai dă și divorț. (*Sie însăși.*) Și, între timp, cine știe ce se întîmplă... (*Umblă.*) Nu, degeaba !... Există un singur om de care ar asculta poate — dar de unde să-l iei... Da, da, un om de modă veche, politicos cu femeile, care n-o să întrebe în ce calitate se amestecă soția atunci cînd bărbatul vrea să se spinzure, da, numai el... draga mea, am plecat ! (*Dă să iasă, se răzgîndește, întinde mîna.*) Oricum, îi mulțumesc...

BRÎNDUȘA : Iertați-mă... poate am exagerat. (*S-au despărțit.*)

SECRETARA : Nu buline, puncte mici albe. (*Brîndușa a uitat ușa deschisă. Dima se ridică brusc, scîpînd niște hîrtii.*)

DIMA : Tovarăși, de ce am rugat să fiu înscris pentru mai la urmă ? Aici s-au pronunțat păreri radical diferite, cuvîntul fiecăruia trebuie rostit cu deplină răspundere în orice caz. Eu însă vreau să vă fac o mărturisire, foarte sinceră...

VOCI DIN SALĂ : Ușa, e curent !

DIMA : Iată despre ce e vorba. Ca să vorbesc cu deplină răspundere, eu aș dori să mai studiez o dată tezele de bază ale referatului ; unele nu le-am reținut bine. Poate și alți tovarăși vor să le mai studieze. Deoarece există mai multe exemplare, aș propune o pauză, după care voi fi gata să iau cuvîntul. (*Așteaptă cîteva clipe încordat. Cineva închide ușa.*)

SECRETARA : Nu, dragă, tivul e destul de lat, îi pot da drumul.

MOCANU (*ieșind din sală cu Proca, închide ușa după el*) : Lasă-mă, zău, tovarășe Proca, nici în pauză nu mă

lași. Mai toți s-au dus la aer. Lasă-mă să răsflu.

PROCA : Las' că mai vine o pauză și-o să răsflu atunci. Și după pauza aceea o să se facă ședință închisă, rămân numai membrii și candidații : numărul e statutar, e de față și tovarășul de la raion...

MOCANU : Tovarășe Proca, oricine mă propune, eu mă scol și explic de ce nu e bine să fiu cooptat și organizația o să-mi dea dreptate, și o să-mi dea dreptate și de la raion. Vreau să fac știință. Măcar doi ani, am dreptul, e și o hotărâre ! Zău, nene Proca, nu mai îmi umbra mereu pe la conștiință.

PROCA : Ești comunist, nu mă lua pe mine cu lasă-mă nene...

MOCANU : Eu m-am documentat, nu vorbesc în vînt. Uite, Lenin ! I-a dat o sarcină scriitorului acela, Demian Bednii, a vrut să-l facă nu știu ce pe linie de stat. Iar asta, ce crezi ? a refuzat ! l-a refuzat pe Lenin !! Voia să se țină de scris. Lenin s-a supărat, l-a făcut cu ou și cu oțet, dar să vezi, p-ormă s-a răzgîndit și a spus (*miinile la „vestă“*) „Foarte bine ! Să scrie, asta să fie sarcina lui de partid !“

PROCA : Dar vezi că în timpul asta, el, Lenin, nu s-a retras la scris ; ba așa jura că, atunci cînd l-a scutit pe scriitor de alte sarcini, el, Lenin, (*pumnul pe umăr*) a simțit că pe umerii lui o să atîrne și mai mult... Este ? (*Mocanu tace.*)

SECRETARA : Cine-l caută vă rog ? E-n ședință vă rog. Reveniți vă rog.

MOCANU : Teoria asta le-am făcut-o și eu altora.

PROCA (*imperios*) : Și i-ai convins de fiecare dată !

SECRETARA : O tafta simplă, dar cu ape, changeant. Changeant !

PROCA : Le-ai spus că există oameni care fac sacrificii, își rup din orele de masă și de somn și nu se dau la o parte de la răspunderile lor și iau asupra lor poveri parcă de nepurtat și înalță cu ele scări pînă la cer !

DIMA : Tovarăși, pauza se apropie de sfîrșit.

PROCA : Bine, bine, imediat. (*Dima stă.*) Ți-am spus că vin.

DIMA : Ar trebui să se simtă cînd veniți. O îndrumare, în orișice caz, participă. Unii spun că vinile-s împărțite, că...

PROCA : Nu știu de ce-mi explici, am fost de față.

DIMA : Și care vă e părerea ?

SECRETARA : Garni, dragă, garni. Cu un guler mic alb.

DIMA : Văd că tăceți. Comuniștii trebuie să aibă păreri.

PROCA : Asta e și părerea mea.

MOCANU : Parcă studiai referatul.

DIMA : L-am studiat și tocmai că... (*Pauză.*)

MOCANU : Hai, nea Titi, lasă-ne, nu vezi că dăm și noi telefoane ?

DIMA : Mă rog, eu am părerea mea, nu de asta întrebam. (*Exit.*)

PROCA : Te-ai amestecat deci, nu poți sta deoparte, te-am convins !

MOCANU : Nu m-ai convins. (*Proca tresare.*) Nu m-ai convins dumneata — m-a convins șarpele asta fără clopoței, că bine l-a botezat puștoaica, m-a convins situația. (*Se gîndește.*) Nici eu... în toată viața mea de activist, n-am convins pe nimeni — eu n-am făcut decît să arăt situația, și tovarășul înțelegea. Îmi place ca omul să sară singur în întîmpinare.

PROCA : Sări !

MOCANU : Trebuie. Biroul, în raportul pe care l-ai citit, s-a lăsat prea mult influențat de dumneata.

PROCA : Știu unde bați. Vinile ți s-au părut prea împărțite. Gîndește-te însă, problema nu e numai că un savant ca Athanasescu are oscilații. Problema e și la metoda pe care am folosit-o eu.

MOCANU : Asta ți-am spus-o la vreme și te-ai lăsat cam greu. Acum însă, accentul trebuie să cadă pe puritatea ideologică. Poziția dumitale științifică e justă, a lui nu — asta-i. Lînia justă trebuie apărută, asta-i !

PROCA : Athanasescu o să-și revină, cred. Am discutat cu el pînă la patru dimineața, i-am pus în față argument după argument, cred că l-am clătinat.

MOCANU : Nu schimba vorba. Felul cum te critici că l-ai menajat este, acum, tot un fel de a-l menaja, pe el și teoriile lui !

PROCA (*e copleșit*) : Va să zică, un tovarăș Mocanu mă critică pentru că am folosit o metodă greșită. Și cînd, a doua zi, viu și recunosc public : da, am greșit, înseamnă că abia greșesc ! MOCANU : Se mai întîmplă. P-ormă o să vie altul și o să-mi arate mie cu ce m-am înșelat — așa merg lucrurile la noi...

PROCA : Totuși, totuși... — de ce unii oameni trec atît de senin prin viață, nici capul nu-i doare, și alții se zburcîmă, muncesc, se frămîntă — și

pină la urmă, abia greșesc... (Pauză.)
SECRETARA : Nu, dragă, îi pui niște
copci mici și nu se vede...

MOCANU (afectuos) : Haide, haide...
într-un fel fiecare dintre noi simte
răspundere pentru soarta lumii în-
tregi... e greu.

DIMA (capul pe ușă) : Cinci minute și
se termină pauza.

MOCANU : Bine ; dacă am ceva, îți dau
eu de veste. (Dima închide.) În viața
fiecărui deștept din asta vine o clipă
când s-a învățat atât de bine să-i
tragă pe toți pe sfoară, că-și pierde
controlul. (Brîndușa, din dreapta, ne-
observată.) De obicei, cînd simte suc-
cesul aproape. (Fals.) Aș vrea să te
rog ceva : vino la schema aia din
biroul dumitale, să-mi explici ceva,
să nu fac cine știe ce boroboacă cînd
iau cuvîntul...

PROCA : N-aș vrea să întîrziem : e
înscris Dima la cuvînt, sînt curios
ce-o să spună...

MOCANU : Vezi, de aceea nu ajunge
munca de la om la om. Asta fiecă-
rui om îi zicea altceva : dar acum,
cînd sînt toți strînși laolaltă, cum
să-i mai împace pe toți ? Vezi, de
aceea e bună dezbaterea. Acum,
moare, moare ! Nu știe ce să facă,
de aceea a cerut și pauza.

PROCA : Să mergem înăuntru. Nu-mi
place să întîrzii la sedințe.

MOCANU : Va să zică nu vrei să-mi
arăți schema aceea ? Nu vrei să-l lași
să se zbată nițel ? Să se demaște...
(Caută să-l rețină.) Uite, dacă l-ar
vedea pe Athanasescu intrînd pe ușă
în timp ce vorbește, atunci ar trece
imediat de partea lui. Și dacă o să
te vadă pe dumneata acum, o să-l
taie bucățele pe Athanasescu.

PROCA : Crezi ? (Preocupat.) Dacă mă
vede pe mine, o să-l atace pe Bog-
dan... Crezi ?... Atunci o să fac o
dată în viață o excepție, cîteva mi-
nute : hai la mine... (Au plecat prin
dreapta, Brîndușa s-a strecurat.)

SECRETARA : Închipuiește-ți, dragă,
un cordon lat de metal, cu catarama
bătută în strassuri...

BRÎNDUȘA (monologat, pe urmele
lor) : Bărbați sinteți voi ? Ticălosul
se dă după vînt, acum așa, p-ormă
altfel. Și voi — cumpătat, domol,
bătrînește : o să facem o cercetare,
o să vedem, o să studiem...

SECRETARA : Nu chiar plisat.

BRÎNDUȘA : Pumnale, stimabililor,
pumnale ! aici e un șarpe cu limba
otrăvită și... ah, de ce n-am mai
multă putere ! Șarpele, cînd o să

vadă că Proca nu-i în sală ! Tova-
răse Proca, ce-ai făcut, ce-ai făcut ?

SECRETARA : O clipă, dragă... Ai spus
ceva ?

BRÎNDUȘA : ...Scrie repede aici : „A
telefonat tovarășul B...”

SECRETARA : Care tovarăș ?

BRÎNDUȘA : Be, cu be de la Bleu pâle,
Bolero, Bordeaux, Brizbiz !

SECRETARA (cam jignită, intimidată) :
Am înțeles, Bî.

BRÎNDUȘA : „Ca nu cumva să-l atacați
pe tovarășul Proca“. Așa, semnează.

SECRETARA : Păi, parcă n-a vorbit cu
mine bî ăla. Bî și mai cum ? Să nu
intru în vreo încurcătură. O clipă,
dragă, nu-nchide.

BRÎNDUȘA : Păi nu ți-a lăsat vorbă
doamna Nache ? E stabilit, îți explic
pe urmă, e urgent.

SECRETARA : Bine, răspunzi, și cui i-l
dau ?

BRÎNDUȘA (a scris și ea) : Întîi pe
ăsta, lui Dima, cînd îți fac semn. Eu
o să mă așez în ultimul rînd, chiar
lîngă el, să mă vezi.

SECRETARA : Cum să te vad ? Prin
ușă ?

BRÎNDUȘA : Uf !... Ușa o s-o las des-
chisă, cîteva minute.

SECRETARA : E curent.

BRÎNDUȘA : O să închid fereastra. Al
doilea bilețel i-l dai tot lui, dar să
fii atentă la mine, foarte atentă...
Știi ceva ? Alo, dragă, are treabă,
te cheamă ea imediat ! (A închis
telefonul.)

SECRETARA (intimidată) : Important,
îmi dau seama, să n-ai grijă.

BRÎNDUȘA (în volute de dans, falsă
veselie, trage jaluzelele) : Tovarăși,
sînt tînră, nu mi-am dat seama că-i
o metodă nejustă... (A stîns lampa.)

SECRETARA : Ce faci, dragă ? (Aprinde
lampa de birou.)

BRÎNDUȘA (în volute) : Să nu vadă
ce-i pe-aici... Un intrigant... Am
greșit, recunosc, dar sînt tînră. Vă
rog, lăsați-mă în institut...

(A deschis ușa, a dispărut, ducîndu-se
să închidă fereastra. Se vede Dima, în
cadrul mării uși luminate, parcă pus
în ramă.)

DIMA : ...mai multe păreri diferite.
Care sînt ele ?

VOCI : Le-ai mai spus, treci la ches-
tiune !

DIMA : Tocmai asta voiam să fac.
(Trage cu ochiul spre anticameră.)
Ca să nu ne pierdem timpul, voi
spune de-a dreptul părerea mea.
Adevărul e la mijloc, în orice caz.

Tovarășii Athanasescu și Proca au lucrat mină în mină, vina e fifty-fifty, cum spun englezii, cincizeci și cincizeci la sută, deși în orice caz, să nu uităm, în institutul nostru s-au făcut și multe lucruri bune. (*Brîndușa s-a așezat lângă el, face semn secretarei, care pornește.*) Astfel, ca realizări aș putea cita... Dacă îmi permițezi să mă uit peste însemnări... (*Primește bilețelul, l-a sorbit, glasul întărit, mărind uimitoare de viteză.*) Dar cunoașteți aceste realizări; spuneam deci că, la prima vedere, vinile sînt în orice caz împărțite. Asta însă, repet, numai în aparență. Dacă privim însă în esență, ce vedem? Pe de o parte, în orice caz, un savant de mare valoare, angajat în lucrări de prestigiu. Pe de alta, tovarășul Proca, care avea datoria, nu întimplător, să muncească pentru ca institutul să meargă bine. Să mă ierte Proca — îl stimez ca tovarăș — dar dacă e vorba să privim în esență, atunci, în orice caz, vina cade asupra lui. (*Infuriindu-se.*) Și dacă e vorba să nu ne ascundem după deget, dați-mi voie să-mi exprim revolta. Cum?! să tirim într-o discuție noua lucrare a savantului Athanasescu? Dar de ce? Oare nu există foruri competente, care s-o poată cerceta, publica, răsplăti pe merit? Să le lăsăm să-și facă datoria, și apoi, dacă vrem, să organizăm și o discuție.

BRÎNDUȘA: După ce totul e hotărît? Ce să mai discuți?

VOCI: Concluzia, concluzia!

DIMA: Tocmai la concluzie voiam să ajung și eu. Și eu, recunosc, am avut o atitudine cam dogmatică poate, dar asta e numai din cauza felului în care ne-a terorizat tovarășul nostru Proca, pe care, de altfel, îl stimam foarte mult pînă acum. Iar vina, vina în orice caz aparține sută la sută lui Proca (*Brîndușa, semn*) și chiar îmi pun întrebarea dacă un asemenea om mai poate rămîne în institut! (*Rumoare; secretara i-a dat bilețul. Mocanu a reapărut în anticameră, îl reține pe Proca. În cercul de lumină al lămpii de birou, Mocanu vorbește cu secretara.*)

DIMA (*a citit, încetinește ritmul*): Da, îmi pun întrebarea în orice caz dacă mai poate rămîne în institut, dacă mai e vrednic institutul nostru să aibă un asemenea om. (*Rumoare.*) Spuneam că, în aparență, vina este sută la sută a lui...

BRÎNDUȘA: Ai spus că în esență...

DIMA (*iar rapid*): Țin minte perfect ce am spus. Să ne punem însă întrebarea: oare este acest sută la sută chiar sută la sută? Nu zîmbiți: oare nu există în orice caz măcar un unu la sută care să motiveze acțiunile unui tovarăș stimat cum ziceam, tovarășul Pavel Proca? Există — o spun cu hotărîre — există! Și dacă o să ne uităm, o să vedem că e mai mult de unu la sută, mult mai mult! Căci noi, tovarăși (*strigînd*), în orice caz nu trebuie ca o dată cu apa murdară, să aruncăm și copilul din copăie! (*Rumoare.*)

BRÎNDUȘA: Cine e copilul? Care-i apa murdară?

DIMA: Principiile științei noastre sînt atacate de un specialist burghez, de Bogdan Athanasescu. Dacă e să vorbim răspicat, spun răspicat: în orice caz, sînt pentru tovarășul Proca al nostru și contra negativistului, nihilistului Bogdan Athanasescu. (*Rumoare; se face liniște, se aude un glas indistinct. Dima se șterge la frunte; muiat, trist.*) Tovarășul de la raion — îmi pare rău că nu i-am reținut numele, asta e și o critică la adresa raionului, căci am vrea să-l vedem mai des pe acest tovarăș între noi — mă întreabă de ce sînt împotriva unui savant de renumele și valoarea lui Athanasescu. Răspund: pentru că acest savant, e drept, burghez, dar fie spus în treacăt, un admirabil savant... o să mă întrebați de ce îl găsesc admirabil...

VOCI: Nu te întrebăm. Gata. Ai depășit timpul!

DIMA (*demolat*): Eu totuși o să vă răspund: pentru că acest admirabil savant burghez...

VOCI DIFERITE: Ba-i albă, ba neagră! Gata, stai jos!

DIMA: Tovarăși, doar un cuvînt: am folosit aici niște caracterizări, dar aceste expresii le-am folosit în ghilimele, reproducînd părerea altora. Dacă este însă să privim în esență...

VOCI: E beat, dați-l afară!

MOCANU (*strigînd pe neașteptate din avanscenă, în drum spre ședință*): Nu e beat, tovarăși, cine a spus că e beat? E intrigant, carierist, are în loc de șira spinării o macaroană fiartă!

DIMA (*trezit*): Tovarăși, am fost victima unei uneltiri! Am în buzunar bilețele cuprinzînd indicații...

MOCANU (*nas în nasul lui, în cadrul ușii, strigînd cu furie*): Și tu ce ești,

megafon ? Alții și-au lăsat capul pe butuc pentru părerile lor ! Ce ești tu, ce cauți între noi, cine ești tu ?

DIMA (*tipă și el*) : Sint disciplinat, și cînd mi se dau indicații în bilețele, mă lupt pentru ele, în orice caz.

MOCANU (*detună*) : Să lupti pentru adevăr, pentru linia partidului ! Iar linia e înscrisă în hotărîrile partidului, nu în bilețele ! (*Aplauze, strigăte de aprobare.*) Să lupti pentru puritatea ideologică, nu pentru murdării. Și dacă ești amator de bilețele, o să-ți dăm un bilețel să nu te mai vedem între noi !

DIMA (*schimbat*) : În orice caz... dacă am greșit cu ceva, sint gata să dau socoteală. Eu nu mă tem de autocritică, dar...

MOCANU (*liniștit, către prezidiu*) : Pentru că Dima a mai avut și alte manifestări ciudate, propun adunării să hotărască o anchetă. Dar nu acum : să nu ne lăsăm abătuți de la problema ideologică. (*Privind spre Proca.*) Sint înscris la cuvînt, dar mai întîi aș vrea să spun doar două cuvinte în legătură cu tovarășul Proca.

(*Pavel a pornit, stă o clipă stingînd țigara pe cutia de chibrituri : umbra ; se aude prima lovitură de*

G O N G,

apoi încă două lovituri. Proca își reia mersul, închide ușa ; secretara aprinde lampa mare.)

SECRETARA : Draga mea, scuză-mă c-am închis... o zănatică, m-a hipnotizat parcă, p-ormă m-a luat un tovarăș la întrebări. M-a plimbat fata aia cu niște bilețele, de-am crezut că-mi tocesc tocurile... Nu, nu ăia, ăia mov, dragă, cu o baretă mică...

ATHANASESCU : A venit profesorul Bălăceanu ?

SECRETARA : Nu l-am văzut. Cum vă simțiți ?

ATHANASESCU : Cum vrei să mă simt ? Adică... am avut o criză.

PRIBOI : Știți, pe mine au uitat să mă invite la ședință, dar tot am aflat cîte ceva în pauză...

ATHANASESCU : Dar cine te întreabă, lasă-mă în pace !

PRIBOI : Tovarășul Proca a spus că se simte răspunzător alături de dumneavoastră, pentru că n-a știut să vă critice deschis, din vreme...

ATHANASESCU (*impresionat*) : Cum zici ? Așa a spus ?... Adică lasă-mă în pace, nu te-am întrebat, nu mă interesează !

PRIBOI : A, de președinte vă interesează ? Nu l-am găsit.

ATHANASESCU : L-am găsit eu. Hai duceți-vă, trebuia să fie pînă acum aici (*ceasul*) mă mir de el, că era punctual.

BĂLĂCEANU : Decît să te miri, mai bine ți-ai da ceasul la reparat ! (*Cealaltii s-au retras.*)

ATHANASESCU (*mirat la ceas. Apoi*) : Da, aveți dreptate, l-am pus dimineața la întîmplare, am făcut o noapte albă și-am uitat să-l întorc.

BĂLĂCEANU : Noapte albă ? Ștregar, ai ? Cine știe cine o fi persoana fericită cu care ai petrecut-o.

ATHANASESCU : De la patru dimineața în sus, chiar cu dumneavoastră.

BĂLĂCEANU : Dragul meu, îți spun, m-am ramolit complet, nici nu mai țin minte. Și ce-ți spuneam la ora aceea ?

ATHANASESCU : Păi... discutam despre știință. Stăteam la biroul meu și mi se părea că în fața mea stă profesorul Bălăceanu, dar un profesor cu vreo treizeci de ani mai tînăr decît cel de azi. Și îmi spunea... dar n-are nici o importanță.

BĂLĂCEANU : Ei nu zău, ce-ți spuneam eu n-are nici o importanță ?

ATHANASESCU : Mă scuzați, nu în sensul acesta. Adică, ce îmi închipuiam eu n-are importanță. Eram pe jumătate adormit.

BĂLĂCEANU : Haide, haide, fii cinstit, nu te mai ascunde !

ATHANASESCU : Îmi spunea : uite, mă, eu greșesc, am dreptul acesta, că sint în '31. Dar mai tîrziu, cît sint eu de mare, o să recunosc că am greșit. Tu mă, însă... și profesorul acela mai tînăr ba îmi plasa un argument, ba îmi dădea una cu bastonul peste mină...

BĂLĂCEANU : He, he, he, nu ți-ar strica, zău că nu ți-ar strica. Drăguțule, te-au clătinat rău toate chestiile astea, capul tău e pentru știință, nu pentru frămîntări din astea. Te-ai fi lămurit tu de mult, dacă nu te întărita Proca ăsta, cu acuzațiile lui.

ATHANASESCU : E mai complicat. Și eu socoteam că mă acuză, dar am auzit că... în sfîrșit...

BĂLĂCEANU : Gata ! Nu te mai frămînta atît ! S-a rezolvat ! O să ai liniște de acum încolo : băiete, îți aduc o veste bună.

ATHANASESCU : O veste ?

BĂLĂCEANU : Destituirea pe care mi-ai cerut-o. Ceva luptă, dar pînă la urmă s-a făcut.

ATHANASESCU : Cum adică, s-a făcut ?

BĂLĂCEANU : Dragă, sînt distrat, am avut o clipă de slăbiciune pentru Proca, dar m-am convins : am avut de luptat, dar s-a făcut.

ATHANASESCU : Cum adică, ați avut de luptat ?

BĂLĂCEANU : Dragă, în textul ăla al tău nu exista motivare. I-am pus eu, că umbra cu intrigă, te săpa... — s-a făcut.

ATHANASESCU : Dar v-am spus că nu era vorba de asta, — în sfîrșit, mulțumesc, o să caut să-l pun la o muncă potrivită.

BĂLĂCEANU : Păi nu, iubitule, cum, crezi că mai putea să rămînă în institut după toate astea ? E dat afară.

ATHANASESCU : Era vorba... doar ca adjunct.

BĂLĂCEANU : Nu se poate, iubitule, ori chestie gravă, ori nimic.

ATHANASESCU : Înțeleg. Îl luați la dumneavoastră, îl vreți.

BĂLĂCEANU : Ferească sfîntul ! După cîte mi-ai spus ! Afară din știință. Peste vreun an, poate, o să intervin să fie luat pe undeva. Altă dată să nu se mai atingă de valori ca tine !

ATHANASESCU : Ați stat de vorbă cu el ?

BĂLĂCEANU : La ce bun ? Iubitule, cuvîntul tău e sfînt pentru mine. (*Ceasul.*) Cu cine dracu mai am înțîlnire ? Îmi place să fiu punctual și mi se pare că aveam înțîlnire cu cineva.

ATHANASESCU : Știți, acolo, el... Am avut o criză, n-am putut să intru.

BĂLĂCEANU : Pricep, drăguțule, și foarte bine ai făcut. La ora asta, acolo, înăuntru, poate că Proca tocmai vorbește de tine. Ce să intri în gura lor ? Îți dau decizia, te duci frumos s-o citești și să-și țină ei ședința mai departe, te scuzi că ți-e rău.

ATHANASESCU : Asta mi-o spuneți dumneavoastră, care nu scăpați o ședință ?

BĂLĂCEANU : Dragă, nu totdeauna, dar acum... Lupta cu Proca ăsta ți-a năruit nervii. Ce voiam ? a, da ! să-ți dau documentul și mă duc... (*Athanasescu la birou, capul în mîini. Bălăceanu îi pune plicul în față, pleacă ; din prag.*) Mai ai nevoie de ceva ?

ATHANASESCU : Nu, mulțumesc.

BĂLĂCEANU : Ce ai rămas așa, criza ?

ATHANASESCU : Nu. Era vorba de știință și nu... În sfîrșit.

BĂLĂCEANU : Ei, eu am plecat, te sîrut. Scuză-mă, dar te văd nu știu cum, sînt distrat, mai recapitulăm o dată, să nu fi încurcat eu ceva. Va să zică, ai ciștig de cauză.

ATHANASESCU : Da.

BĂLĂCEANU : Proca nu mai e adjunct.

ATHANASESCU : Da.

BĂLĂCEANU : Și vii la mine cu o propunere de nou adjunct.

ATHANASESCU : Da.

BĂLĂCEANU : Vezi să nu pierzi plicul.

ATHANASESCU : Da.

BĂLĂCEANU : Nu-l deschizi ?

ATHANASESCU : Da, o să-l deschid.

BĂLĂCEANU : Iubitule, te sîrut, la revedere. (*Nici un răspuns. Bălăceanu iar în prag. Pauză.*) Ce-i cu tine, ți-e rău ?

ATHANASESCU : Aici era o controversă științifică. În știință, are dreptate, lua-l-ar dracu, nu se rezolvă nimic cu o hirtie din asta. Să-l ia dracu, nu știu cine mi-a scos omul ăsta în cale. Ar trebui să-l distrug, i-am promis-o, trebuie să croim drum teoriilor noi cu orice sacrificii. Dar n-am putere... Nu-s consecvent.

BĂLĂCEANU : Nu-i nimic, citești actul în altă ședință.

ATHANASESCU : Nu m-ați înțeles. Nu pot, asta e. Nu așa era vorba. Proca nu trebuie să cadă așa.

BĂLĂCEANU : Da, mi-ai spus, un intrigant, o nulitate, ți-am semnat destituirea, ce mai vrei, te-am sîrutat, iubitule !

ATHANASESCU (*strigăt*) : Stai !... Scuzați-mă, tovarășe profesor... scuzați-mă, nu m-ați înțeles bine. Proca nu trebuie să cadă !

BĂLĂCEANU : Dragă, m-am plictisit, nu știu ce tot îmi spui, spune mai tare, n-aud...

ATHANASESCU : Proca nu trebuie să cadă !

BĂLĂCEANU : Mai tare.

ATHANASESCU (*strigînd*) : Proca nu trebuie să cadă !

BĂLĂCEANU : Aud, aud, ce strigi așa, crezi că sînt surd ? — aud, dar nu mai înțeleg nimic.

ATHANASESCU : Proca e o valoare, am exagerat, chiar în fond, știu eu... ? Ar fi o nedreptate.

BĂLĂCEANU : Unde mai trebuia să merg ? Da, sigur, ar fi o nedreptate să mai rămînă în institut.

ATHANASESCU (*merge la el; tare*):
Tovarăşe academician, fiţi atent vă
rog, nu mă înţelegeţi, repet. (*Foarte
tare.*) N-am avut dreptate în privinţa
lui Proca, omul nu trebuia lovit
aşa! E clar?

BĂLĂCEANU (*pauză imperceptibilă :
„savantul distrat“ dispăre*): E clar,
împeliţatule, de când te aştept! Am
înţeles, mă, da' tare mai îmi place
să te pun să strigi, s-aud cum răc-
neşte în gura ta adevărul! Ia mai
strigă o dată! (*Athanasescu se lasă
pe un scaun, Bălăceanu picioare des-
făcute, miini în şold, bastonul în-
tr-una.*) Păi bine, mă, elev îmi eşti
tu? să vii tu să mi-l vorbeşti de
râu pe Proca, mă? pe Proca?

ATHANASESCU (*coatele pe genunchi.
capul înainte; unic moment de slă-
biciune mărturisită*): Nu mai pot...
să se termine o dată. De ani şi ani...
Parcă-s legat de nişte cai care trag
de mine, unii încolo mă vor aşa, alţii
încăce, altfel, să se termine o dată!
Înainte trăiam mai liniştit, nu mai
pot, mă sfîşie!

BĂLĂCEANU (*îi ia capul în miini*):
Băiete, să binecuvinţezi chinurile
astea! Crezi că-i vorbă goală? se
naşte un om nou! şi tu, mă, o să te
zbaţi ca un diavol, că ai putere, te
ştiu eu, da' n-o să-ţi găseşti pacea
pînă nu te faci nou, înţelegi, mă?
nou din cap pînă-n picioare. (*Atha-
nasescu se smuceşte, umblă.*) E alt
aer, mă, organismul se reorganizează.
O să fii tras la răspundere, o să te
schimbi, mă!

ATHANASESCU: Eh, n-are rost dis-
cutia, nici dumneata nu eşti deasu-
pra vîrtejului ăsta: ţi-ai pus în gînd
să mă remorchezi, mă vrei sfînt. Ei,
uite, na, am făcut-o, că nu-s sfînt,
şi-o să mai fac şi altele, ohoho!

BĂLĂCEANU (*urmărindu-l nemişcat*):
Ştiu, mă, iubitul, că nu eşti sfînt.
Da' vezi tu, cum să-ţi spun? sfînţii
au în jurul capului o aureolă, un
nimb, uite-aşa. (*Gest. Athanasescu
s-a oprit fără voce.*) Oamenii nu
poartă d-asta — însă ştii... (*gest larg,
apăsător*) un pic de obraz acolo... (*Se
privesc fix.*) Pe Proca, mă, pe Proca?
(*Athanasescu îşi pleacă privirile.*)

ATHANASESCU: Dar ce vă făceaţi
dacă... (*Înţelegînd, deschide plicul.*)
...O foaie albă: va să zică, nici o de-
stituire!... Şi dacă (*se scarpină pe
obraz*) mă duceam cu asta în şe-
dinţă?

BĂLĂCEANU: Ai fi avut ce merita-
i, dar cum o să te duci, mă? Tu eşti
totuşi om de ştiinţă, iubitul!

ATHANASESCU: „Totuşi“! Asta e o
palmă.

BĂLĂCEANU: O critică. Şi o să mai
capeţi.

ATHANASESCU: Să mergem, nu mai
am ce căuta aici.

BĂLĂCEANU: Nu-nţeleg exact ce vrei
să spui.

ATHANASESCU: Nici eu. Nu ştiu, dar
un lucru e sigur. Nu mai pot să-l
văd. Pe Proca, da, pe Proca.

MARIA: Aud că vorbiţi de Pavel. To-
varăşe profesor, vă caut, în fiecare
loc îmi lăsaţi vorbă că sînteţi în ce-
lălalt.

BĂLĂCEANU (*reia aerul distrat*): Pe
teren, iubito, umblu (*ceasul*), uite,
trebuie să fiu undeva şi îmi place să
fiu punctual.

MARIA: Voiam să vă vorbesc între pa-
tru ochi, dar văd că...

BĂLĂCEANU: Dragă, cînd un boşo-
rog ca mine e căutat de o femeie fru-
moasă ca tine, înseamnă că e ceva
de cerut.

MARIA: Păi... nevasta e un animal ciu-
dat, care face intervenţii.

BĂLĂCEANU: Ai greşit, iubito, aia
era în preistorie, gata!

MARIA: Nici cînd simte că se face o
nedreptate?

BĂLĂCEANU: Drăguţ, de aia a dis-
părut şi coada de om; nu e nevoie.
Cînd se face o nedreptate, sare colec-
tivul; şi dacă nu, sare cineva de sus;
şi dacă nu sare cineva de sus,
se simte cineva... (*scenă mută Atha-
nasescu*) de alături...

MARIA: Vorbiţi în general, sau...

BĂLĂCEANU: Avem 5-6 mecanisme
de siguranţă, pricepi, frumoaso, şi
nici o pîrghie d-aia nu e prevăzută
pentru nevaste... Mă crezi vreun scos
de la naftalină?

MARIA: Dar vă jur că, dacă n-ar fi
fost o nedreptate...

BĂLĂCEANU: Prea tîrziu, fetiço. Ce
e scris, aia se întîmplă...

(*Uşa s-a deschis. O voce dinăuntru :
„Numai un sfert de oră!“ Cîţiva oameni
pleacă salutînd. Maria, cu faţa la spec-
tatori, aşteptare încordată. În prag, ul-
timul, a apărut Proca, puţin straniu,
parcă visător.*)

ATHANASESCU (*încet*): Nu pot, ma-
gistre! Nu vreau să-l văd! (*Exit.*)

TREI LOVITURI DE GONG

PAVEL (*visător*): Maria... Știi că nu-mi place să vii aici...

MARIA (*plînge, bucuroasă că-l vede*): Știi că nu-mi place să te culci pe cuie fără să-mi spui și mie. Te-am rugat ca atunci cînd te sinucizi să-mi lași și mie un bilet.

PAVEL (*devine atent, o mîngîie*): N-a fost nimic, liniștește-te, sint mulțumit. Tocmai am primit un avertisment...

MARIA: Cum? De aia ești mulțumit? Te-au sancționat?

PAVEL: Nu, nu. M-au avertizat, m-au criticat; tu nu poți înțelege, crede-mă, am un sentiment de eliberare...

MARIA: Fachir! Îl scutură și lui îi place!

PAVEL: N-ai idee ce înseamnă să te scuture ai tăi — să simți că te împing acolo unde trebuie. Mocanu zicea că...

MARIA: Mocanu va să zică... Și tu, măcar i-ai răspuns?

PAVEL (*distrat, voia să plece*): Mocanu? Cred c-o să fie secretar.

MARIA: Privește, lume! Țăla îl critică și al meu, fachiru', îl vrea secretar. (*Îl mîngîie.*) Nici nu știu dacă ești înțelept sau nebun, dacă să te bat sau să fiu mîndră de tine...

PAVEL (*inspirație*): Un pic, n-ar strica să fii mîndră. Nu prea mult, dar un pic. Știi, vine în viața fiecărui bărbat o perioadă periculoasă... Visleşti la luntrea căsniciei... te obișnuiești... dragostea rămîne lin undeva în urmă, la debarcader. Dar omul are nevoie de un fior neobișnuit...

MARIA (*același ton*): ...Și atunci descoperă lîngă el o puștoaică... mai tînără decît nevastă-sa. (*El o privește muștrător.*) Ce să-i faci, Pavele. Așa e ideologic: noul e de preferat vechiului; decît una în vîrstă și înepoiată, mai bine una tînără și filo-zoafă.

PAVEL: Nu glumi, să nu te iau în serios. Nu zic, e nevoie și de ceară de parchet, dar... Cînd al tău îți spune: „Uite ce lucru am făcut!“ — nu-l întreba chiar imediat: „Și ce-ai căpătat?“ Cînd spune: „Uite ce-am căpătat!“ nu întreba imediat: „Și ce a căpătat vecinul?“ E păcat, n-o să mai înțelegem nimic din viață. (*O cuprinde.*) Bucurați-vă, neveste, și de ceea ce creează fachirul de lîngă voi. Uitați-vă și la ceea ce face... nu numai la marca mașinii cu care

vă vine acasă. Că altfel, într-o bună zi... nu vă mai vine deloc și...

MARIA: S-a-njeles! Am greșit fiecare cu cite ceva. Acu' mă duc acasă, plec pe dincoace: să nu mă vadă lumea așa... Dar îți scot ochii, să știi! Ce e cu fata?

PAVEL: Nu fi... (*caută cuvîntul*).

MARIA: Ba sint, să știi... Sint! Mahalagioaică, țată, să știi; tot ce mi-ai spus în teorie, de acord; dar cînd e vorba de dragoste, scot ochii! Nevesta, animal care scoate ochii. (*Exit.*)

SECRETARA: Alo, eu, draga mea... Lamé. (*Proca dă să plece.*)

MARIA (*s-a întors*): Pavel! Am trecut pe-aici... — camera e goală, afară de-o persoană... o persoană mică, stă și plînge... (*Brîndușa e trasă de după ușă.*)

PAVEL: Mi se pare că dumneata mi-ai pus soția pe jăratie!

MARIA: Ei, Pavele, o cerți de parcă ți-ar fi nevastă.

PAVEL: Lasă-mă, ai stat destul pe aici. (*Exit Maria. Brîndușei.*) Și pentru bilețele, o să dai socoteală, ești utemistă!

BRÎNDUȘA: Iartă-mă, îmi părea rău de dumneata.

PAVEL: Cea mai mare pedeapsă ar fi pentru mine compătimirea. N-am nevoie. Cine n-are putere, să nu se bage.

BRÎNDUȘA: Pentru dumneata e simplu. Nu știu cum... ești din material incasabil. În mine însă s-a rupt ceva... Era un firicel de iarbă, ceva proaspăt... și n-o să se mai dregă nici odată...

PAVEL: O mică dezamăgire în amor, prima, și manicurista a oftat și s-a otrăvit. (*Deschide fereastra.*)

BRÎNDUȘA: Tata a avut odată un accident în mină, l-au bandajat la ochi. Cînd a fost să privească iar lumina zilei, l-au luat treptat. Mie însă bandajul mi-a fost smuls dintr-odată. Doare.

PAVEL: Poftim călire, educație! Întîi tipă „Lăsați-ne să ne înfigem dinții în adevăr“ și p-ormă scîncește c-o doare. Și pentru ce? pentru că un om la care ținea are citeva teorii greșite.

BRÎNDUȘA: Nu pentru asta. Mai e un om, l-am judecat greșit și... Dar aveți dreptate, nu sint bună de nimic. (*Dă să plece.*)

PAVEL: Stai! Nu mai sări așa dintr-o extremă într-alta. (*Alt ton.*) A fost un om la fel, pentru care nu exista

decit ori alb, ori negru, ori da, ori nu, ori muncă, ori somn. A găsit firicelul acela al tău, l-a strîns în pumn, și a simțit iar că în viață nu-i numai alb ori negru, că lumina, ca și umbra, pot avea culori diferite, că există, pe lingă *da* sau *nu*, și un *poate*.

BRÎNDUȘA : Poate... Dar...

PAVEL : Vine odată nevasta să-l ia acasă, și o pornesc pe jos, prin parc. E obosit, și-au spus tot — dar sosește deodată o diră de vînt și-i aduce mirosul teilor și vede deodată iarba, mii de firicele. Ia-mă de talie, zice ea, îți amintești?... Brîndușo, o să iubești și tu, o să înțelegi.

BRÎNDUȘA (*lacrimi*) : Poate. Poate. Dar acum... E drept, mă simt tare... am învățat să văd oamenii aceia mulți-mulți-mulți, oamenii mărunți care-și fac datoria și pe care uneori fetele prostute nu-i bagă în seamă... (*Întinde mîinile peste rampă.*) Simți? parcă le-aș simți căldura... oamenii mulți-mulți, care-și fac datoria, căldura lor. Dar dragostea, acum... Ai fi meritat să te iubesc.

SECRETARA : O agrafă simplă, un invizibil.

PAVEL : Să știi, Brîndușo, că ai săpat în existența individului acela o diră, o umbră colorată, plină de parfum.

SECRETARA : Cu doi melci pe frunte... dar nu simetric. (*Brîndușa e cu spațele la el. Din fereastră, lumină de amurg.*)

PAVEL : Uită-te, parcă singerează. E și trist, e și frumos.

RUCĂR (*cu o farfurioară*) : Știi, în ședință ca-n ședință... dar acum ți-am adus niște brînză de vaci, să te îndulcesc !

PROCA : Bravo, frate : unuia ca mine, cînd se uită la un amurg prea frumos alături de-o fată prea tină, trebuie să-i aduci iute brînză de vaci. (*O ia.*) Asta-i amintește ce trebuie.

MOCANU (*vocea*) : Nene Proca, unde ești ? (*Apare.*) Era înghesuială, ți-am adus niște... (*Rîsete. Brusc, liniște.*)

BĂLĂCEANU : Nu vă deranjați, copii : plec imediat.

PROCA : Salut, tovarășe academician. Te simți mai bine, Bogdane ?

BĂLĂCEANU : Da, și-a revenit. Cred că i-a trecut, mă-nțelegi. (*Semn.*)

Pauză. Athanasescu-Proca, simetric.)

MOCANU : Dom'le, e o lege a medicinei moderne, fac și-o comunicare : cum se lasă undeva cu critică, totî se fac bine.

BĂLĂCEANU (*amenință cu bastonul*) : Mă, nu fi vulgar !

ATHANASESCU : Lăsați-l, magistre, îmi place îndrăzneala.

MOCANU (*mai în fund ; Athanasescu-Proca în centrul atenției*) : Nu, zău, cînd lucram la „Electroindustrie“ era unu' care vorbea cu capu' înfipt uite-așa, te apuca de un nasture (*îl apucă pe Proca, acesta privește mereu spre Athanasescu*) și repeta mereu : „Mă, mă, lasă-mă, mă, eu le-am fumat pe toate, mă, ă ă ă“, și lumea zicea că-i sucit, să-l lași în plata domnului. E, și cum a căpătat o scuturătură, s-a făcut dintr-o dată, domnule, normal, atent, o plăcere ! Totul e ca omul să-și dea seama că răspunde. Plata, băiete ! Da vă rog, fac bonul împreună sau separat ? Separat, băiete — muncim împreună, plătim separat.

ATHANASESCU (*privind spre Proca*) : Ai devenit vorbăreț, Mocanule.

MOCANU : Da, tocmai m-am înscris și la discuția de săptămîna viitoare. Știți... aceea în jurul noii dumneavoastră lucrări.

ATHANASESCU : Din păcate, noua mea lucrare nu e încă definitivată.

MOCANU : Păi spuneți că redactorii de la editură au și lăudat-o...

ATHANASESCU (*mereu spre Proca*) : Dar, dar m-am mai sfătuit cu cineva, cu un... un tovarăș. Pînă la patru dimineața. De fapt, nu lucrarea mă interesează mai întîi. Contează elucidarea punctelor neclare. Trebuie gîndit, trebuie gîndit.

MOCANU : Păi, dacă sînt părți neclare, să combatem.

ATHANASESCU (*prima oară că-și întoarce capul spre el ; minios, mîndru*) : Ascultă, tinere, așa greșite cum sînt unele părți, nu ți-aș ura să-mi ții piept într-o dezbatere. Și dacă-s greșite e pentru că eu le consider așa ; și înțeleg să port deplină răspundere pentru actele mele.

BĂLĂCEANU : Păi, dragă, tu nu ești sfânt. Ai spus-o de atâtea ori. Sau vrei să te considerăm sfânt de acum încolo ?

ATHANASESCU : Vă rog să nu vă supărați, magistre, nu știu ce concluzii o să trageți până la urmă ; dar atîta timp cît îmi mai acordați conducerea acestui institut, zile, ore, nu știu cît, înțeleg să pun lucrurile la punct așa cum concep eu. (*Celorlaltți.*) Faptul că am înclinat, temporar, să mă las captat de unele influențe, în contradicție cu materialul faptic, ocolirea dezbaterii deschise a acestor probleme vitale, a creat temporar o atmosferă neprielnică : plingeri pe la spate, o anumită slăbire a liniștii și demnității necesare muncii științifice, înlesnită de faptul că am ținut în institut unele elemente care n-au nimic comun cu știința.

BĂLĂCEANU : Le zice ! Era și timpul !

ATHANASESCU : V-am rugat ceva. (*Celorlaltți.*) Înțeleg să fiu criticat, deși nu-mi face plăcere, dar îmi permit să vă atrag atenția că scurta perioadă de slăbiciune a trecut și că mă aflu încă — nu știu cîte ore sau cîte zile, poate voi fi schimbat — dar deocamdată mă aflu încă la conducerea acestui institut. Fac un apel la dumneavoastră să dați tot sprijinul în elaborarea unei mari lucrări colective, cu totul noi, al cărei plan mi-a fost schițat noaptea trecută de tovarășul Proca. Eu nu sînt de acord în totul cu ideile lui, dar la baza muncii noastre colective va sta dezbateră de pe poziții marxiste și critica.

MOCANU : Și auto. Autocritica.

ATHANASESCU : Și. Cînd e cazul. Nu mă feresc să dau socoteală.

BĂLĂCEANU : Mă înscriu primul pe lista vorbitorilor. Și o să am ce spune. Am uitat ceva ? nu, n-am uitat nimic (*spre Athanasescu*) — cînd e vorba de răspunderile noastre, nu uit nimic.

ATHANASESCU : Numai un lucru v-aș ruga. Una sînt greșelile făcute la conducerea institutului, și alta sînt vederile mele științifice, unde chestiunea e mai complexă. V-aș ruga să discutăm aceste aspecte separat.

PROCA : Le vom discuta separat pînă o să vezi și ceva legătură.

BĂLĂCEANU : Nu, dragul meu elev.

Nu. Iertați-mă dacă sînt împrăștiat, dar fac o paranteză pînă nu uit. Coborîsem în subsol, la laboratorul facultății, asta acum vreo 20 de ani — sau cît a trecut ? — și deodată aud un zgomot ciudat. Deschid o cămaruță mică — era cît o carceră, nici bec n-avea — și dau peste un student, care scria lingă o luminare aprinsă. — Ce faci acolo, tinere ? îl întreb. — Rezolv o problemă. — Și n-ai găsit alt loc ? — Aștept să se facă noapte, ca să pot pleca. Dumneavoastră, domnule profesor, pot să vă spun. Au venit de la Siguranță după mine și m-am ascuns aici. — Și ai răbdare, așa... să te ții de probleme științifice ? Nu ești măcar nervos ? (*Emoție puternică.*) Atunci tînarule! acela și-a ridicat privirea către mine — n-o să uit clipa aceea — și mi-a spus : „Am steaua mea polară, și cîtă vreme mă țin după lumina ei, sufletul meu e împăcat. Sînt comunist, domnule profesor, și am sarcină de partid să nu-mi pierd cumpătul”. (*Emoție ; caută s-o ascundă, nu prea reușește.*) Despre ce vorbeam ? a, da : deunăzi vine doctorul, mă vede, și mă-ntreabă : „Spune-mi, Bălăcene — e doar cu zece ani mai tînar, sîntem intimi — spune-mi, Bălăcene, cum faci de te ții așa ? Vreun regim, faci ceva ?” Știi ce i-am răspuns ? „Nu e meritul meu, i-am răspuns. E meritul lui Pavel Proca, îl cunoști cred”. „Ți-a dat vreun leac, ceva ?” mă întreabă. „Nu mi-a dat nimic. Dar există. Asta e sănătatea mea. Știi, doctore, există pe lumea asta niște oameni la care e plăcut să te gîndești că există. Cînd ai vreo greutate în viață, te gîndești la stîncile astea, oameni modești și tari de la care nimeni nu se poate lăuda c-a auzit vreun geamăt vreodată și care se țin cu dinții de sarcina lor și nu-i dau drumul, ca un bulldog, tac sau mîrîie sub lovitură, pot să și moară, dar nu-și descleștează dinții. Și dacă oamenii ăștia mai sînt și talentați așa cum e Proca al meu, atuncea înțelege, doctore, că îmi vine o sănătate numai cînd mă gîndesc la ei !”.

PROCA : Ar fi bine să semăn. Dar, afară de mirături...

BĂLĂCEANU : Asta i-am spus doctorului și nu mi-e frică s-o repet, pentru că Pavel n-o să se înfumureze. Dar despre ce vorbeam ? da, Bogdane, eu nu promit că vom despărți cele două chestiuni... Hai, duceți-vă acum, acasă, la ședință, unde trebuie. Săpuniți-vă ! (*li împinge pe treptele — „estradă“. Luminile.*) Unde voiam să merg de aici ? (*Vechea mină, se uită la ceas.*) Mai aveam ceva de spus, am uitat, — ce voiam să spun ? (*Așteptare respectuoasă.*)

PROCA : Poate despre dezbatere.

BĂLĂCEANU : Nu, nu era asta. (*Schimbare bruscă, aplecat bătaios peste baston.*) V-am mințit, mă ! N-am uitat nimic ! da-mi place, mă, să mă uit la voi ! (*Uimire.*) Nu sînteți voi sfinți, da-mi place să mă uit la voi ! (*Ridicînd agitatoric bastonul.*) Să binecuvîntați frămîntarea asta, copii ! (*sus brațul la verticală ; tună*) se naște o lume ! se naște un om ! și lasă ceva în urmă !

ANETA (*cu un pachetel*) : Tovarășule, mă duc acasă la mine și în drum v-am adus niște... (*Ultimele cuvinte au fost acoperite.*) Nu știu de ce ri-deți, de ce... Iertați-mă, ațiția oameni cu carte — și încă de ieri am spus că nu e măturat sub covor. Sub co-

RUCĂR : Bravo ! Ai auzit, tovarășe Proca ? Am spus, asta să fie lozincă noastră : mătură și sub covor !

MOCANU (*ridicînd brațul*) : Votiez pentru !

ANETA : Las' că știu eu : se vorbește, se scrie hotărîre, și mîine tot nemă-turat rămîne ! Tot nemăturat ! (*Risete, apare Dima. Vrea să pară demn, e dezorientat de risete, ține niște hîrtiute, trece stîngaci covorul ridicat de Aneta.*)

DIMA : Tovarășe Mocanu, vreau să avem o explicație, în orișice caz.

MOCANU : O s-o ai cu întregul colec-tiv. Spune-mi, te rog, tovarășe Titi : se mătură în orișice caz, nu-i așa ?

(*Luminile ! Dima încearcă să ridă, căutînd o punte de unire spre acești oa-meni care rid, dar din cînd în cînd per-cepe ceva neliniștitor și îngheață ; trep-tat, de-a-ndărăteala, se retrage. Mocanu ride, scuturîndu-se, mîna pe umărul lui Proca, acesta ride sprijinit de pra-gul de sus. Rucăr ride înversunat, Bă-lăceanu, în fața „estradei“, sprijinit ca un țaran în toiag, ride subțirel. Brin-dușa ride cu capul mult dat pe spate. Prin cor, abia răzbește vocea secretarei, la telefon ; eventual, bătăile pendulei. Aneta, mai încolo, ride senin, uitîndu-se spre grupul compact și unit, care radiază o impresie de mare forță. Incet :)*

C O R T I N A